

Asia

Oikaisuvaatimus Lapin ELY-keskuksen päätökseen LAPELY/1632/2019 koskien Oulujärven kalataloustarkkailuohjelman 2025–2029 hyväksymistä, Kajaani, Paltamo ja Vaala

Hakija

Fortum Power and Heat Oy
PL 100 FORTUM
02150 Espoo
Y-tunnus: 0548171-2

Lupa- ja valvontavirasto, ympäristöosasto

PL 20, 13035 LVV

Sähköposti: kirjaamo@lvv.fi

lvv.fi

Puhelin: 0295 254 000

Y-tunnus 3543248-7

Sisällysluettelo

Asia	1
Hakija	1
1 Perustiedot	4
1.1 Asian vireilletulo	4
1.2 Oikaisuvaatimuksen peruste	4
1.3 Toimivaltainen lupaviranomainen	4
2 Asia	4
2.1 Taustatiedot	4
2.1.1 Toiminta	4
2.1.2 Päätökset	5
2.2 Oikaisuvaatimus	7
2.2.1 Toiminnanharjoittajan esitys tarkkailusuunnitelmaksi	7
2.2.2 Asian käsittely ELY-keskuksessa	8
2.2.3 Lapin ELY-keskuksen päätös	8
2.2.4 Oikaisuvaatimuksen sisältö	9
3 Asian käsittely	15
3.1 Lapin ELY-keskuksen kuuleminen	15
3.1.1 Vaatimukset	15
3.1.2 Vaatimusten perustelut	16
3.2 Oikaisuvaatimuksen tekijän kuuleminen	20
3.2.1 Taustaa ja vaatimukset	20
3.2.2 Hakijan selitys ELY-keskuksen lausuntoon	21
3.3 Lausunnot	25
3.3.1 Metsähallitus	25
3.3.2 Oulujärven kalatalousalue	27
3.4 Hakijan selitys lausuntoihin	27
4 Merkinnät	28
5 Ratkaisu	28
6 Ratkaisun perustelut	28
6.1 Sovellettavat säännökset	28
6.2 Asiassa saatu selvitys	29
6.3 Asian arviointia ja lopputulema	32
7 Päätöksen täytäntöönpanokelpoisuus	33

8 Sovelletut säännökset	33
9 Käsittelymaksu	33
10 Tiedottaminen.....	34
10.1 Päätös	34
10.2 Päätöksestä tiedottaminen.....	34
11 Muutoksenhaku	34
12 Liitteet	34
13 Asian käsittelijät.....	34

1 Perustiedot

1.1 Asian vireilletulo

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (kalatalousviranomaisen) 17.2.2025 antamaa päätöstä dnro LAPELY/1632/2019 koskeva ympäristönsuojelulain 192 §:n mukainen oikaisuvaatimus on tullut vireille aluehallintovirastossa 25.3.2025 diaarinumerolla PSAVI/3338/2025. Aluehallintovirastot on lakkautettu 31.12.2025. Lupa- ja valvontavirastosta annetun lain (530/2025) 32 §:n 1 momentin mukaan aluehallintovirastojen vireillä olevat asiat ovat siirtyneet lain voimaan tullessa (1.1.2026) Lupa- ja valvontavirastolle, jossa asiaa käsitellään asiatusnuksella LVV-U/19586/2026.

1.2 Oikaisuvaatimuksen peruste

Vesilain 15 luvun 1 §:n 3 momentin mukaan valvontaviranomaisen 3 luvun 11 §:ssä tarkoitettuun yhteistarkkailua tai tarkkailusuunnitelman hyväksymistä tai muuttamista koskevaan päätökseen saa hakea oikaisua lupaviranomaiselta 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista noudattaen, mitä hallintolaissa säädetään.

Ympäristönsuojelulain 192 §:n mukaan lupaviranomaisen määräämään viranomaisen 64 §:ssä ja 65 §:ssä tarkoitettuun tarkkailusuunnitelmaa koskevaan päätökseen saa hakea oikaisua lupaviranomaiselta 30 päivän kuluessa päätöksen antamisesta.

1.3 Toimivaltainen lupaviranomainen

Lupa- ja valvontavirasto on toimivaltainen viranomaisen vesilain 15 luvun 1 §:n 2 momentin ja ympäristönsuojelulain 192 §:n perusteella.

2 Asia

2.1 Taustatiedot

2.1.1 Toiminta

Oulujärven kalataloustarkkailuohjelmalla seurataan Oulujärven kalatalousvelvoitteiden tuloksellisuutta Oulujärvellä. Ohjelma kattaa säännöstelyn sekä eri toiminnoista aiheutuvan vesistökuormituksen vuoksi määrättyjen tarkkailuvelvoitteiden toteutumisen. Oulujärven kalataloustarkkailuohjelmassa ovat mukana seuraavat toimijat:

Fortum Power and Heat Oy (PSVeO 26/84/II; KHO 4115, 19.9.1985)

Kajaanin Vesi (PSAVI 22/2016/1, 22.2.2016)

Paltamon kunta (PSAVI 105/2014/1, 22.10.2014)

Luonnonvarakeskus, Kainuun kalantutkimus (PSY 57/09/02, 26.6.2009)

Neova Oy, Humpinsuo (PSAVI/3152/2014).

2.1.2 Päätökset

2.1.2.1 Fortum Power and Heat Oy

Pohjois-Suomen vesioikeus on 11.6.1984 antanut päätöksen PSVeO 26/84/II, jossa se on tarkistanut Pohjois-Suomen vesioikeuden 5.12.1974 antaman, Oulujärven vedenjuoksun säännöstelyä koskevan päätöksen n:o 125/74/II lupaehdon 10) sisältyvän kalatalousvelvoitteen. Päätöksestä on valitettu korkeimpaan hallinto-oikeuteen ja korkein hallinto-oikeus on antanut 19.9.1985 päätöksen KHO 4115, jossa se on muuttanut vesioikeuden päätöksen lupaehdon 10) toista ja kuudetta kappaletta. Voimassa oleva lupaehto 10) kuuluu seuraavasti:

"10) Kalakannan säilyttämiseksi Oulujärveen on istutettava vuosittain keskimäärin viisisataatuhatta (500 000) planktonsiian ja kuhan yhden kesän vanhaksi kasvatettua poikasta niin, että siian osuus tästä määrästä on vähintään kolme neljäsosaa (3/4), kaksikymmentätuhatta (20 000) yli 25 cm: n pituista järvitaimenen poikasta, kolmesataatuhatta (300 000) esikesäiseksi kasvatettua hauen poikasta sekä satatuhatta (100 000) yksi kesäiseksi kasvatettua lahnan poikasta. Siian poikasista voidaan enintään yksi kolmasosa istuttaa myös vastakuoriutuneina planktonsiianpoikasina, jolloin määrän on oltava suurempi siten, että sata (100) kappaletta vastakuoriutunutta vastaa yhtä kappaletta yhden kesän vanhaa poikasta.

Muhosjokeen on istutettava vuosittain kolmetuhatta (3 000) vähintään yksikesäiseksi kasvatettua harjuksen poikasta ja viisitoistatuhatta (15 000) hauen vastakuoriutunutta poikasta.

Istutuksesta voidaan enintään puolet kunkin kalalajin määrästä korvata muulla vesistöjen kalakantojen hyväksi suoritettavalla toimenpiteellä, jonka maa- ja metsätalousministeriö katsoo tuloksiltaan vastaavan vähintään korvattavan istutuksen vaikutusta.

Vuosittaiset istutukset ja muut kalakantojen hyväksi suoritettavat toimenpiteet on tehtävä maa- ja metsätalousministeriön hyväksymän ohjelman mukaan ja noudattaen sen antamia ohjeita, Ministeriön on ennen ohjelman hyväksymistä kuultava siitä jako- ja kalastuskuntia, joiden etua tai oikeutta toimenpiteet koskevat. Luvan saajan on ilmoitettava vuosittain velvoitteen suorittamisesta ministeriölle.

Luvan saajan on tarkkailtava istutuksen tai sen sijaan määrättyjen toimenpiteiden vaikutuksia Oulujärven ja Muhosjoen kalastukseen ja kalastoon maa- ja metsätalousministeriön hyväksymän ohjelman mukaisesti. Tarkkailusuunnitelma tulee esittää hyvissä ajoin ennen istutusten aloittamista maa- ja metsätalousministeriön hyväksyttäväksi. Mikäli ministeriö ei hyväksy näitä suunnitelmia, tulee luvan saajan tai Oulujoki Osakeyhtiön saattaa asia tältä osin erikseen vesioikeuden ratkaistavaksi.

Tarkkailutuloksista luvan saajan tulee antaa vuosittain tieto maa- ja metsätalousministeriölle sekä, ellei toisin sovita, niille jako- ja kalastuskunnille, joiden etua istutustoimenpiteet saattavat koskea. Mikäli tarkkailun tulokset tai istutustoimenpiteistä muutoin saatavat kokemukset antavat siihen aihetta, voidaan tässä päätöksessä määrättyä istutusvelvoitetta muuttaa istutettavien kalalajien tai niiden koon ja määrän suhteen luvan saajan ja ministeriön keskenään sopimalla tavalla, huolehtien kuitenkin siitä, ettei

velvoitteiden rahallinen arvo siitä heikkene. Samoin voidaan tarkkailusuunnitelmaa myöhemmin muuttaa, mikäli se toimenpiteiden jatkuessa osoittautuu tarkoituksenmukaiseksi. Ennen kuin muutoksista sovitaan, niistä on kuultava edellä mainittuja jako- ja kalastuskuntia sekä Oulujoki Osakeyhtiötä. Mikäli muutoksista ei luvan saajan ja ministeriön kesken päästä yksimielisyyteen, asia voidaan saattaa erikseen hakemuksella vesioikeuden ratkaistavaksi. Myös Oulujoki Osakeyhtiö voi toimenpiteiden suorittajana saattaa tämän kysymyksen hakemuksella vesioikeuden ratkaistavaksi.

Tässä lupaehdossa määrätyt istutukset on suoritettava ensimmäisen kerran täysimääräisinä sen kalenterivuoden aikana, joka seuraa tämän lupaehdon lainvoimaiseksi tuloa. Istutus- ja tarkkailuohjelmat on toimitettava maa- ja metsätalousministeriön hyväksyttäväksi vähintään kuusi (6) kuukautta ennen istutuksiin ryhtymistä.”

2.1.2.2 Kajaanin Vesi Peuraniemen jäteveden puhdistamo

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto on 22.2.2016 antamassaan päätöksessä nro 22/2016/1 tarkistanut Pohjois-Suomen ympäristölupaviraston Kajaanin kaupungin Peuraniemen jätevedenpuhdistamon toiminnalle myöntämän ympäristöluvan nro 5/02/2 lupamääräykset.

Päätöksen lupamääräyksen 16. ensimmäisessä kappaleessa todetaan että *”Jätevedenpuhdistamon vesistövaikutusten tarkkailu ja raportointi voidaan toteuttaa osana Oulujoen vesistöalueen Oulujärven ympäristön yhteistarkkailua kulloinkin voimassa olevan Kainuun ELY-keskuksen hyväksymän yhteistarkkailuohjelman mukaisesti ja kalataloustarkkailu ja raportointi Oulujärven kalataloustarkkailuohjelma v. 2015–2019 mukaisesti ja vuoden 2019 jälkeen Lapin ELY-keskuksen hyväksymällä tavalla.”* ja samaisen määräyksen neljännessä kappaleessa, että *”Kainuun ja Lapin ELY-keskukset voivat muuttaa tarkkailuja ja raportointiaikoja tämän päätöksen lainvoimaisuudesta huolimatta.”*

Päätöksen lupamääräyksessä 19. todetaan, että *”Tämän päätöksen lainvoimaiseksi tuloa seuraavasta vuodesta alkaen luvan saajan on maksettava vuosittain tammikuun loppuun mennessä Lapin ELY-keskuksen kalatalousviranomaiselle 6 000 euron suuruinen kalatalousmaksu käytettäväksi kalakannoille ja kalastukselle jätevesistä aiheutuvien haittojen ehkäisemiseen jätevesien vaikutusalueella. Maksun käytöstä on kuultava toiminnan vaikutusalueella olevia osakaskuntia.”*

2.1.2.3 Paltamon kunta Paltamon jäteveden puhdistamo

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto on 22.10.2014 antamassaan päätöksessä nro 105/2014/1 tarkistanut Kainuun ympäristökeskuksen Paltamon jätevedenpuhdistamon toiminnalle myöntämän ympäristöluvan nro 1297Y0008-121 lupamääräykset. Päätöksen lupamääräyksen 20. viidennessä kappaleessa todetaan, että *”Luvan saajan on toteutettava kalataloustarkkailu vuoden 2014 loppuun saakka hakemuksen liitteenä 12 olevan yhteistarkkailuna toteutettavan Oulujärven kalataloustarkkailuohjelman v. 2010–2014 mukaisesti ja sen jälkeen Kainuun ELY-keskuksen kalatalousviranomaisen hyväksymällä tavalla.”*

2.1.2.4 Luonnonvarakeskus Kainuun kalantutkimuslaitos

Pohjois-Suomen ympäristölupavirasto on 29.6.2009 antamassaan päätöksessä nro 57/09/2 tarkistanut Pohjois-Suomen vesioikeuden 28.8.2003 Kainuun kalantutkimuslaitokselle myöntämän ympäristöluvan nro 39/03/2 lupamääräykset. Päätöksen lupamääräyksen 10. kolmannessa kappaleessa todetaan, että *”Kalasto- ja kalastusvaikutusten tarkkailu on tehtävä Kainuun työ- ja elinkeinokeskuksen hyväksymällä tavalla. Se voi olla osana yhteistarkkailuohjelmaa.”*

Kalatalousvelvoitteen osalta päätöksessä todetaan, että *”Luvan saajan on istutettava vuosittain Varisjokeen 540 kaksivuotiaista tai 270 kolmevuotiaista järvitaimenta. Istutettavaa kalalajia tai istutettavien kalojen ikää voidaan Kainuun työ- ja elinkeinokeskuksen hyväksymällä tavalla vaihtaa tai muuttaa muuksi kalanhoitotoimeksi siten, ettei kalaston hoitotulos huonone. Istutuksista tai muista kalanhoitotoimista on ilmoitettava etukäteen alueella toimivalle osakaskunnalle.”*

2.1.2.5 Neova Oy Humpinsuo

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto on 10.8.2015 antamassaan päätöksessä nro 103/2015/1 tarkistanut Pohjois-Suomen ympäristölupaviraston 15.2.2006 Vapo Oy:n Humpisuolle myöntämän ympäristöluvan nro 14/06/2 lupamääräykset.

Päätöksen lupamääräyksen 10. ensimmäisessä kappaleessa todetaan, että *”Humpinsuon käyttö-, päästö- ja vaikutustarkkailu on toteutettava Kainuun turvetuotantoalueiden käyttö-, päästö- ja vaikutustarkkailuohjelman vuosille 2014–2020 mukaisesti. Vuoden 2020 aikana ehdotus uudeksi käyttö-, päästö- ja vaikutustarkkailuohjelmaksi on toimitettava Kainuun ELY-keskukselle ja Lapin ELY-keskukselle (kalataloustarkkailu) hyvissä ajoin ennen tarkkailuohjelmien voimassaolon päättymistä. Suunnitelmissa tulee ottaa huomioon, mitä vesienhoidon järjestämisestä annetussa laissa tarkoitetussa vesien tilaa koskevassa seurantaohjelmassa pidetään tarpeellisena seurannan järjestämiseksi.”* ja toisessa kappaleessa, että *”Käyttö-, päästö- ja vaikutustarkkailusuunnitelmaa voidaan tarkentaa Kainuun ELY-keskuksen ja Lapin ELY-keskuksen (kalataloustarkkailu) hyväksymällä tavalla edellyttäen, että muutokset eivät heikennä tulosten luotettavuutta tai tarkkailun kattavuutta.”*

Päätöksen lupamääräyksen 12. ensimmäisessä kappaleessa todetaan, että *”Luvan saajan on maksettava kertakaikkisena korvauksena alapuolisten vesistöjen kalataloudelle aiheutuvista haitoista Mainuan–Murtomäen–Vuottolahden osakaskunnalle (205-878-4-0) 3 220 euroa.”*

2.2 Oikaisuvaatimus

2.2.1 Toiminnanharjoittajan esitys tarkkailusuunnitelmaksi

Fortum Power and Heat Oy on 17.10.2024 toimittanut tarkkailuvelvollisten (Fortum Power and Heat Oy, Kajaanin Vesi, Paltamon kunta, Luonnonvarakeskus Kainuun kalantutkimus ja Neova Oy) puolesta Lapin ELY-keskukselle esityksen Oulujärven kalataloustarkkailuohjelmaksi vuosille 2025–2029. Tarkkailuohjelmaesitys on sisältänyt

jatkuvan kalastuskirjanpidon, määrävuosin tehtävän kalastustiedustelun sekä vuosittaisen kuha- ja siikanäytteiden keräämisen kalastajilta.

2.2.2 Asian käsittely ELY-keskuksessa

Tarkkailuohjelmaesityksestä on pyydetty lausunto Oulujärven kalatalousalueelta, Metsähallitukselta sekä velvoitealueen osakaskunnilta. Tarkkailuohjelmaesitys on ollut nähtävillä Lapin ELY-keskuksen, Kajaanin kaupungin sekä Paltamon ja Vaalan kuntien internet-sivuilla. Jaalangan osakaskunta on antanut lausunnon tarkkailusuunnitelmaesityksestä.

2.2.3 Lapin ELY-keskuksen päätös

2.2.3.1 Ratkaisu ja muutokset

ELY-keskus on 17.2.2025 antamassaan päätöksessä (LAPELY/1632/2019) hyväksynyt esityksen Oulujärven kalataloustarkkailuvelvoitteen toimeenpanosuunnitelmaksi vuosille 2025–2029 alla esitetyillä muutoksilla ja tarkennuksilla täydennettynä.

1. Tarvittavat toimenpiteet tarkkailusuunnitelman mukaisten kirjanpitokalastajien rekrytoimiseksi on aloitettava tarkkailuohjelmaesityksestä poiketen ilman viivettä ensimmäisenä tarkkailuvuotena.
2. Tarkkailuun liittyvät raportit on toimitettava suunnitelmassa mainittujen tahojen lisäksi Metsähallitukselle.
3. Kuhanäytteet on kerättävä sekä talvi- että kesäpyynnistä.
4. Kaikki vuosina 2027–2029 istutettavat kuhat ja siiat tulee alitsariinimerkitä.
5. Tarkkailuvelvollisen tulee laatia kohdassa 4 määrättyyn alitsariinimerkintään perustuva suunnitelma kuha- ja siikaistutusten tuloksellisuuden selvittämisestä, jossa kuvataan yksityiskohtaisesti eri työvaiheet sekä selvityksen toteutusaikataulu. Suunnitelmaesitys tulee toimittaa Lapin ELY-keskuksen kalatalousviranomaisen hyväksyttäväksi 31.12.2026 mennessä.
6. Sekä kirjanpitokalastuksessa että kalastustiedustelussa tulee eritellä mahdollisen taimensaaliin osalta rasvaevälliset ja rasvaeväleikatut taimenet.
7. Tarkkailuraporteissa tulee jatkossa kuvata tarkkailussa käytettävät eri siikamuotojen jaotteluperusteet. Erityisesti verkkosiian osalta on kuvattava, minkälaiseen siikamuotoon verkkosiialla viitataan.
8. Tarkkailuvelvollisen tulee kutsua koolle 1.6.2025 mennessä aloituskokous. Aloituskokouksessa tarkkailun toteutus käydään läpi yhdessä tarkkailuvelvollisen, tarkkailun toteuttajan sekä kalatalousviranomaisen kanssa.

Edellä mainitut muutokset ja tarkennukset tulee päivittää tarkkailuohjelmaan ja päivitetty tarkkailuohjelma tulee toimittaa Lapin ELY-keskuksen kalatalousviranomaiselle 1.6.2025 mennessä.

2.2.3.2 Päätöksen perustelut

1. Kirjanpitokalastuksen ja sitten koko tarkkailun kattavuutta ei ole syytä heikentää sillä perusteella, että kalastuskirjapitäjien rekrytointi olisi kustannustehokkainta toteuttaa vasta toisena tarkkailuvuotena. Kirjanpitokalastajien rekrytointia voidaan täydentää tarvittaessa edelleen vuonna 2026 toteutettavan kalastustiedustelun yhteydessä, mutta ohjelman mukaisiin tavoitemääriin tulee kaiken kirjanpitokalastuksen osalta pyrkiä jo vuoden 2025 osalta.
2. Valtio on Oulujärven yleisvesialueiden ja muun vesialueenomistuksen kautta merkittävä omistaja, joten tarkkailuraportit tulee toimittaa Metsähallitukselle suoraan.
3. Kuhan kesäpyynti on Oulujärvellä nykyisin yhtä merkittävää kuin talvinen verkkokalastus, joten kuhanäytteitä on kerättävä myös kesäpyynnistä näytteiden edustavuuden takaamiseksi.
- 4–5. Toteutettava alitsariinimerkintä mahdollista siika- ja kuhaistutusten tuloksellisuuden seurannan myöhemmillä tarkkailukausilla. Määräys vastaa myös Luonnonvarakeskuksen viimeisimpiä suosituksia kalastoseurantojen kehittämisestä (Härkönen ym. 2023).
6. Taimenen saalisseurannassa on perusteltua eritellä istutuksista peräisin olevat sekä mahdollisesti luontaisesta lisääntymisestä peräisin olevat taimensaaliit.
7. Tarkkailussa nykyisin käytettävä jaottelu eri siikamuodoista ei vastaa kaikilta osin nykyisin eri siikamuodoista yleisesti käytettävää jaottelua. Käytettävä jaottelu on syytä perustella ja kuvata tulevissa raporteissa, jotta tarkkailuraportin tiedot ovat paremmin hyödynnettävissä riippumatta siitä, tuntevatko lukijat jaottelun taustalla olevia vanhoja tutkimuksia ja selvityksiä.
8. Aloituskokouksella varmistetaan, että tarkkailuvelvollisilla/tarkkailun toteuttajalla on tarvittavat tiedot sekä riittävä ohjeistus tarkkailun toteuttamiseen tämän päätöksen mukaisella tavalla.

2.2.4 Oikaisuvaatimuksen sisältö

2.2.4.1 Hakijan vaatimukset

Hakija on oikaisuvaatimuksessaan ensisijaisesti vaatinut, että Pohjois-Suomen aluehallintovirasto kumoaa kokonaisuudessaan Lapin ELY-keskuksen antaman päätöksen ehdot 4 ja 5 ja muuttaa ehtoa 8. Toissijaisesti hakija on vaatinut, että Pohjois-Suomen aluehallintovirasto kumoaa oikaisuvaatimuksen kohteena olevan päätöksen, jolloin asian käsittely ja päätöksenteko palautuvat Lapin ELY-keskukseen.

2.2.4.2 Vaatimusten perustelut

2.2.4.2.1 Kalataloustarkkailuohjelman ehdot 4 ja 5

Hakijan näkemyksen mukaan ehdot 4 ja 5 ei voida asettaa ottaen huomioon Oulujärven säännöstelylupaa koskevan Pohjois-Suomen vesioikeuden päätöksen 11.6.1984 nro

26/84/II ja korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen 19.9.1985 lupaehdossa 10 kalataloustarkkailusta määrätty ja ottaen huomioon vesilain ja ympäristönsuojelulain tarkkailuvelvoitesäännökset. Sekä vesilain että ympäristönsuojelulain tarkkailuvelvoitetta koskevat säännökset mahdollistavat sen, että luvanhaltija voidaan määrätä tarkkailemaan hankkeen toteuttamista ja sen vaikutuksia. Tarkkailuvelvollisuus koskee kuitenkin ainoastaan toiminnasta aiheutuneiden vaikutusten tarkkailua. Ympäristöhallinnon tehtäviin kuuluu yleinen ympäristön tilan seuranta. Tämä asettaa raamit sille, miten laaja tarkkailuvelvoite hakijalle voidaan asettaa.

Hakijan ehdotus tarkkailusuunnitelmaksi on perustunut edellä selostettuun lupaehtoon 10, johon perustuvat myös aiemmat, hyväksytyt tarkkailusuunnitelmat. Varsinainen tarkkailuvelvoite on aiemmin koostunut kirjanpitokalastuksesta, kalastuskyselystä ja kalakantanäytteistä, joita on kerätty suunnitelman mukaisesti ja tulokset on raportoitu vuosittain. Lisäksi tuloksista on tehty laajempi yhteenveto aina viisivuotisen suunnitelmakauden päätyttyä. Tarkkailun tuloksena on saatu kerättyä pitkäkestoisia aikasarjoja, joiden avulla Oulujärven kalaston tilaa on pystytty seuraamaan vuosien ja vuosikymmenten ajan ja tarkkailun tulokset piirtävät varsin luotettavan kuvan Oulujärven kalastosta tapahtuneista muutoksista. Hakija tai kukaan muu prosessin aikana ei ole esittänyt muutoksia edellä kuvattuun tarkkailuvelvoitteeseen, vaan ELY-keskus on omaaloitteisesti lisännyt tarkkailuvelvoitteeseen lupaehtojen 4 ja 5 sisältämät velvoitteet kuha- ja siikaistutusten alitsariinimerkinnästä ja alitsariinimerkintään perustuvasta suunnitelmasta kuha- ja siikaistutusten tuloksellisuuden selvittämisestä. Kuten oikeuskirjallisuudessa todetaan, muu viranomainen (eli oikaisuvaatimuksen kohteena olevassa päätöksessä ELY-keskus) on sidottu lupaviranomaisen määräämään tarkkailuun, kun se hyväksyy tarkkailusuunnitelman. Kyseisellä muulla viranomaisella ei ole toimivaltaa tarkkailun laajentamiseen. Hakijan näkemyksen mukaan ELY-keskus on ylittänyt toimivaltansa, kun se on lisännyt tarkkailuvelvoitteeksi oikaisuvaatimuksen kohteena olevat lupaehdot 4 ja 5. ELY-keskuksen toimivallan ylittyminen kyseisessä asiassa johtaa siihen, että päätös on hakijan mielestä ehtojen 4 ja 5 osalta myös tarkoituksensidonnaisuuden periaatteen vastainen. Kyseinen periaate nimittäin edellyttää, että viranomaisen toimivallan käyttö on sidottu laissa määriteltäviin ja muuten lainmukaisiin tarkoituksiin. Tarkoituksensidonnaisuuden periaate edellyttää, että viranomainen käyttää toimivaltansa vain siihen tarkoitukseen, johon se on määriteltä tai muuten tarkoitettu käytettäväksi.

Rutiininomaisen tarkkailun lisäksi Oulujärvellä on toteutettu vuosien saatossa yhdessä osapuolten kanssa sovittuja erillistarkkailuja. Erillistarkkailut on liitetty osaksi voimassa olevaa suunnitelmaa, mutta pidetty erillisenä varsinaisesta tarkkailusta. Yksi peruste menettelylle on ollut tutkimusten pitkäkestoisuus. Esimerkiksi vuosina 2011–2012 suoritettujen alitsariinivärillä merkittyjen kuhaistukkaiden seuranta saatiin päätökseen vuonna 2024, eli 12 vuotta istutusten jälkeen. Hankeen toimenpiteet ja myös siitä velvoitteenhaltijoille aiheutuvat kustannukset jakautuivat siis kolmelle eri suunnitelmakaudelle. Lisäksi on huomattava, että osa erillistarkkailuista on rakennettu tutkimushankkeiksi, jotka on toteutettu yhteistyössä Luonnonvarakeskuksen kanssa. Esimerkiksi edellä mainittu tutkimus on laajin Suomessa toteutettu tutkimus kuhaistutusten tuotosta ja istutetun kalan osuudesta suhteessa kuhan luontaiseen poikastuotantoon.

Kokonaisuudessaan rutiininomainen kalataloustarkkailu yhdistettynä kohdennettuihin erillishankkeisiin on antanut varsin hyvän kuvan Oulujärven kalakannan kehityksestä ja eri lajien istutustuloksista. Ei olekaan ollenkaan liioiteltua väittää, että Oulujärvi on yksi Suomen tutkituimmista järvistä ja tarkkailussa kerätty tietomäärä kestää vertailun mihin tahansa muuhun säännöstelltyyn vesistöön Suomessa, luonnontilaisista vesistöistä puhumattakaan.

Hakijan näkemyksen mukaan vakiintunut yhteistoiminta on antanut tukevan pohjan niin velvoitteiden, kuin tarkkailun toteuttamiselle. Myös kiistanalaiset asiat on pystytty käymään läpi hyvässä hengessä, ja hakija on pyrkinyt mahdollisuuksien mukaan vastaamaan haitankärsijöiden toiveisiin, ja ELY-keskus on puuttunut prosessiin päätöksillään ainoastaan silloin kun se on ollut välttämätöntä. Kokonaisuudessaan velvoiteprosessit ovat edenneet kitkattomasti ja suoranaiseen vastakkainasetteluun on ajauduttu äärimmäisen harvoin. Edellisestä johtuen hakija on aiemmin voinut luottaa siihen, että viranomainen toimii tietyllä tavalla eikä sen toiminta yllättäen muutu, toisin kuin nyt on tapahtunut.

Hakijan näkemyksen mukaan oikaisuvaatimuksen kohteena oleva päätös on lisäksi hyvän hallinnon periaatteiden vastainen siltä osin kuin siinä on asetettu ehtojen 4 ja 5 mukaiset velvoitteet. Lisäksi ELY-keskus ei ole päätöksessään riittävästi hallintolain 45 §:n vaatimusten mukaisesti riittävästi perustellut ehtoja 4 ja 5, etenkin ottaen huomioon, että hakija ei ole esittänyt niiden asettamista tarkkailuohjelmaehdotuksessaan eikä kukaan ole kuulemisessa vaatinut kyseisten velvoitteiden asettamista.

Hallintolain 6 § mukaan viranomaisen on kohdeltava hallinnossa asioivia tasapuolisesti sekä käytettävä toimivaltaansa yksinomaan lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin. Viranomaisen toimien on oltava puolueettomia ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Niiden on suojattava oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia.

Viranomaisen päätöksen puolueettomuutta ja oikeasuhtaisuutta suhteessa oikaisuvaatimuksen kohteena olevan päätöksen kohtiin voidaan arvioida monesta eri näkökulmasta. Yksi keskeisimpiä viranomaisen toiminnan periaatteita on tasapuolisuus niin alueellisesti kuin myös eri toimijoiden välillä. Oulujärven kalaston tila tunnetaan poikkeuksellisen tarkasti, kalaston tilaa on seurattu kattavasti jo yli 50 vuoden ajan. Voidaankin todeta, että järven kalastosta saatavilla oleva tietomäärä on paitsi riittävää kalaston hoidon suunnitteluun, niin myös tietomäärän ja laadun osalta täysin vertailukelpoista mihin tahansa verokkijärveen Suomessa. Koska lähtötilanne on erinomaisella tasolla, olisi erikoista, että viranomainen voisi yksipuolisella päätöksellään edellyttää Oulujärven osalta vielä nykyistäkin laajempaa tarkkailua. On toki mahdollista, että uusia tietotarpeita ilmenee vuosien saatossa, mutta mikäli tarkkailun periaatteeseen tehdään isoja muutoksia, tulisi muutosten olla hyvin perusteltuja ja tarkkarajaisia. Hallintolain 45 §:n mukaan päätös on perusteltava, ja perusteluissa on ilmoitettava, mitkä seikat ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset. Mainitun lainkohdan esitöissä perusteluvelvollisuudesta mm. todetaan, että ”Perusteluvelvollisuudella on keskeinen merkitys asianosaisen oikeusturvan kannalta. Asianosaisen on saatava tietää, mitkä seikat ovat johtaneet häntä koskevan ratkaisun

tekemiseen. Riittävät perustelut antavat edellytyksiä harkita muutoksenhaun tarvetta. Perustelujen täsmällisyydellä ja selkeydellä on merkitystä myös viranomaistoimintaa kohtaan”. Edelleen hallituksen esityksessä todetaan, että ”Ehdotuksen mukaan perusteluissa olisi ilmoitettava, mitkä seikat ja selvitykset ovat vaikuttaneet asian ratkaisuun. Asian ratkaisuun vaikuttavina tosiseikkoina voitaisiin mainita ainoastaan ne, jotka välittömästi tukevat päätöksen lopputulosta. Lisäksi perusteluissa olisi mainittava säännökset, joihin ratkaisu perustuu.” Nämä vaatimukset päätöksen perusteleminen ei tässä tapauksessa valitettavasti täyty. Päätöksen perusteluissa ainoastaan viitataan Luonnonvarakeskuksen julkaisuun Kalastonhoidon kehittäminen Oulujoen vesistössä (Härkönen ym. 2023). Kyseinen julkaisu on erinomaisesti laadittu katsaus vesistön kalaston tilasta ja nojaammekin tämän oikaisuvaatimuksen tietosisällön osalta kokonaan julkaisussa esitettyihin tietoihin suorien lainausten muodossa. ELY-keskuksen päätöksen ainoassa perustelulauseessa viitattaneen suoraan julkaisun seuraavaan kohtaan: ”Istutettujen siikojen ja kuhien osuutta saaliskaloissa tulisi seurata säännöllisesti merkintöjen tai muiden tutkimusten avulla. Planktonsiikojen osuutta saaliissa on arvioitu siivilähampaiden lukumäärän perusteella, mikä on hyvä menetelmä eri siikamuotojen erottelunsa. Tämän lisäksi istutettujen ja luontaisesta lisääntymisestä peräisin olevien planktonsiikojen osuudet tulisi aika ajoin selvittää esimerkiksi alitsariinimerkintätutkimuksen perusteella. Kuhaistukkaiden osuutta Oulujärven saaliissa on viimeksi selvitetty merkitsemällä kaikki istutetut kuhat vuosina 2011 ja 2012. Vastaava selvitys olisi hyvä tehdä myös muualla Oulujoen vesistön järviolueilla ja toistaa myös Oulujärvellä. Kuhan luontainen lisääntyminen on nykyisin voimakasta ja istutuskuhien osuus kannasta voi vaihdella vuosittain paljonkin. Merkintöjen sijaan kuhaistutusten vaikutusta voisi vaihtoehtoisesti selvittää jättämällä istutukset tekemättä esimerkiksi parittomina vuosina joillakin vertailujärvillä ja toisilla järvillä taas parillisina vuosina. Vuosiluokkien vahvuuksia ja istutusten merkitystä voisi eri järvissä vertailla tarkkailussa kerättävistä saalisnäytteistä ikämääritysten perusteella.”

Kuten edeltä on luettavissa, planktonsiian osalta alitsariinimerkinnät esitetään vain yhtenä vaihtoehtona asian tutkimiseen, eikä tutkimuksen laajuuteen tai keston oteta kantaa kummankaan lajin osalta. Asiaa arvioitaessa on ymmärrettävä kalataloustarkkailun ja varsinaisen tutkimuksen ero. Tarkkailun ainoa tehtävä on seurata tarkkailun alaisen toiminnan vaikutuksia vesistöön. Kaikki tätä laajempaan tarkoitukseen tähtäävät toimenpiteet ovat tutkimusta, joka on sinällään kannatettavaa, mutta eivät voi kuulua luvan mukaisen tarkkailun piiriin, eikä siten myöskään velvoitteenhaltijan kustannettavaksi. Kuten edellä oikaisuvaatimuksessa on todettu, tarkkailuvelvollisuus koskee ainoastaan toiminnasta aiheutuneiden vaikutusten tarkkailua. Ympäristöhallinnon tehtäviin kuuluu yleinen ympäristön tilan seuranta. Näin ollen ehdot 4 ja 5 tulee tälläkin perusteella kumota.

Kuten edeltä käy ilmi, on hakija ajoittain hyväksynyt ja rahoittanut hankkeita, jotka ovat luonteeltaan enemmän tutkimuksellisia, mutta hankkeista on sovittu yhdessä ja siten hakijalla on ollut myös mahdollisuus varautua hankkeiden toteuttamiseen ja rahoittamiseen. Käsityksemme mukaan ELY-keskus ei ole päätöstä tehdessään ymmärtänyt tai halunnut ymmärtää tätä rajanjakoa, joka on hakijan oikeusturvan näkökulmasta kriittisen tärkeä. Suomessa on vesistöihin ja kalastoon liittyviä tutkimustarpeita rajattomasti. Kalastoon liittyvät tutkimukset ovat myös lähes

poikkeuksetta työläitä, pitkäkestoisia ja kalliita. On kestävä ajatus, että viranomaisen voisi laajentaa luvanhaltijan tarkkailuvelvoitetta rajattomasti yksipuolisilla päätöksillä.

On myös huomattava, että kuhan osalta edellä esitetään vaihtoehtoisena menetelmänä jättää istutukset kokonaan toteuttamatta. ELY-keskus on jättänyt tämän kohdan kokonaan huomioimatta, mikä on erikoista, kun tutustuu päätöksen perustelussa käytetyn julkaisun lukuun 6 ”Yhteenveto” kohtaan ”Istutuskäytäntöjen muuttaminen istutusten tuloksellisuuden parantamiseksi”, jossa asiasta on todettu vielä edellä esitetyn lisäksi mm. seuraava: ”Istutuksia tulisi vähentää, muuttaa tai lopettaa ne kokonaan, mikäli istutuksille ei ole enää perusteita, esimerkiksi jos kalastoseurantojen perustella luontainen lisääntyminen varmistaa kalakannan tuottavuuden.

Kuhan istutukset suositellaan toteutettavaksi elokuun aikana. Kuhan istutuksista luopumista kuitenkin suositellaan harkittavaksi esimerkiksi vuorovuosina, jonka jälkeen saalisnäytteiden ikämäärityksillä arvioidaan, kuinka suuri vaikutus istutusten lopettamisella olisi.”

Alitsariinimerkintä ja näytteiden kerääminen on kallista ja merkinnät ovat istutusten näkökulmasta ongelmallisia. Kuhaistutukset tehdään usein hyvin lämpimiin vesiin ja merkintöjen yhteydessä on havaittu välillä merkittävääkin istukaspöikasten kuolleisuutta. Oulujärven kuhaistutukset on hoidettu monella tavalla esimerkiksi, istukkaiden kuljetusmatkat ovat pääosin hyvin lyhyet ja istutukset on pyritty tekemään mahdollisimman lämpimään veteen. Alitsariinimerkinnät edellyttävät useiden tuntien merkintäaikaa, mikä vaarantaa istukkaiden laadun. Näiden tekijöiden johdosta kokonaisten vuosiluokkien istuttamatta jättäminen olisi huomattavasti luotettavampi ja edullisempi keino selvittää asiaa, mikäli se katsotaan tarpeelliseksi.

Päätöksen oikeasuhtaisuutta arvioitaessa keskeinen kysymys on myös se, saadaanko ELY-keskuksen päätökseen lisäämällä toimenpiteillä sellaista merkittävää lisäinformaatiota, joka olisi suhteessa merkinnöistä aiheutuviin kustannuksiin, vaivaan ja merkinnän mahdollisesti aiheuttamiin heikennyksiin istutustuloksissa. Erityisesti kuhan osalta merkinnät eivät käsityksemme mukaan anna juurikaan lisäinformaatiota istutusten tuloksellisuudesta ja tarpeellisuudesta. Alla olevissa lainauksissa Luonnonvarakeskuksen julkaisusta käsitellään kuhan velvoiteistutuksia Oulujärven.

”Nykyisin kuhan luontainen lisääntyminen Oulujärven on runsasta, mutta siitä huolimatta Oulujärven istutetaan vuosittain edelleen runsaasti kuhaa (>260 000 kpl, Kappale 4.2.4). Kuhan menestymiseen ja istutusten onnistumiseen on todennäköisesti vaikuttanut ilmaston lämpeneminen, jolloin kuhanpöikasten kasvu ja selviytyminen ensimmäisen kesän aikana on parantunut.

Oulujärven kuhaistutusten saalistuottoa on arvioitu alitsariinimerkitsemällä (kalan otoliitin värjäävä Alitsarin red -merkki) kaikki Oulujärven vuosina 2011 ja 2012 istutetut kuhanpöikaset. Saalisnäytteiden perusteella istutettuja kaloja on ollut kyseisten vuosiluokkien saaliskaloista yhteensä 9,5 % (vl. 2011 9,1 % ja vl. 2012 10,1 %).

Merkintävuosien istutusten arvioitiin tuottaneen vuoteen 2021 mennessä saalista noin 20–25 kg tuhatta kuhaistukasta kohden (Eurofins Ahma Oy 2022b), jota voidaan pitää suhteellisen hyvänä tuloksena muualta saatuihin istutustuloksiin verrattuna (Ruuhijärvi ym. 1996). Lisäksi tutkimuksessa arvioitiin VPA-populaatiomallin avulla vuosiluokkien 2010–2020 vahvuudet (sis. luontaisesti syntyneet ja istutetut poikaset), joita verrattiin vuosittain istutettujen kuhien määriin. Tarkastelun perusteella istutettujen poikasten osuus on ollut keskimäärin 8,9 % (vaihteluväli 2,7–17,0 %) vuosiluokkien 2010–2020 kokonaispoikasmääristä.

Oulujärven kuhakannan nykytilan on osoitettu olevan hyvä koko pohjoisen Euroopan mittakaavassa, eikä kuhakanta ole kalastuksen seurauksena alittanut sen biologisesti kestävää tuottokykyä (MSY, maximum sustainable yield) vuoden 2004 jälkeen (Jakubavičiūtė ym. 2022). Aikaisemmissa tutkimuksissa on arvioitu, että Oulujärven kuhakanta voisi tuottaa kestävästi noin 100 tonnin saaliin vuosittain (Vainikka & Hyvärinen 2012, Vainikka ym. 2017). Myöhemmin toteutuneiden saaliiden ja kuhakannan kehityksen perusteella voidaankin todeta, että tämä ei ole ollut yliarvio Oulujärven kuhakannan tuottavuudesta.”

Kuten edellä olevista lainauksista käy ilmi, Oulujärven kuhakanta on kehittynyt myönteisesti ja suurin osa kalastetusta kuhasta on peräisin luonnonlisäntymisestä. Näkemyksemme mukaan uudet laajat merkinnät eivät tuottaisi olennaista lisäarvoa, koska sekä Oulujärvellä, että laajemmin valtakunnallinen tutkimus antaa mahdollisuuden arvioida istutetun kalan osuutta puhtaasti tilastollisin menetelmin, ellei kuhaistutusten tuotossa tapahdu äkillistä muutosta, mistä ei ole tällä hetkellä minkäänlaisia viitteitä.

Lisäksi päätöksen oikeasuhtaisuutta on hyvä tarkastella suhteessa kuhaistutusveloitteen taustaan ja taloudelliseen arvoon. Vuosittaisten kuhaistutusten arvo on tarkkoihin summiin menemättä muutamia kymmeniä tuhansia euroja vuodessa. Päätöksen mukaisen merkintätutkimuksen kustannukset olisivat suhteessa istutusten arvoon kohtuuttoman korkeat. Puhtaasti taloudellista arvoa suurempi epäkohta tulee kuitenkin esille, kun tarkastellaan Oulujärven kuhaveloitteen historiaa. Oulujärven kuhan istutusvelvoite on alkanut aikanaan, kun järveen aiemmin määrätty hauenistutusvelvoite on osoittautunut tarpeettomaksi. Oulujärvi tunnetaan tänäkin päivänä yhtenä Suomen parhaista haukijärvistä, joten muutos on osoittautunut järkeväksi. Myös kuhaistutukset osoittautuivat menestystarinaksi ja järvestä jo kokonaan tai lähes kokonaan hävinnyt laji saatiin palautettua nopeasti voimiinsa, kuten alla olevasta kappaleesta ilmenee:

”Oulujärven alkuperäisen kuhakannan taannuttua aloitettiin vuonna 1985 mittavat istutukset Etelä-Suomesta peräisin olevan Vanajaveden kuhakannan poikasilla. Noin 15 vuoden yhtäjaksoisten istutuksen jälkeen istutukset alkoivat tuottaa tulosta ja vuosina 1998–1999 havaittiin luontaisen lisääntymisen alkaneen.”

Kuten jo edeltä on luettavissa, on Oulujärven kuhakannan tila erittäin hyvä koko Pohjois-Euroopan mittapuulla tarkasteltuna ja istutukset kuhakannan näkökulmasta tarpeettomia. Velvoiteistutusten tarkoitus on kompensoida luvan alaisen toiminnan kalastolle ja kalastukselle aiheuttamaa haittaa, mutta Oulujärven tapauksessa säännöstely ei rajoita

kuhakannan menestymistä järvessä, joten puhtaasti juridisesta näkökulmasta hakijalla olisi täydet perusteet hakea kuhavelvoitteen rauettamista. Toimenpide olisi myös sopusoinnussa edellä esille tuotujen, Luonnonvarakeskuksen antamien suositusten kanssa. Siitä huolimatta, että olemme tiedostaneet asian, olemme toistaiseksi myötävaikuttaneet kuhaistutusten jatkamiseen, koska kuha on Oulujärven merkittävin saalislaji ja kuhaistutukset ovat tutkimusten valossa edelleen puhtaasti kalastuksen näkökulmasta tuottavia. Saalistuoton lisäksi asiaan on vaikuttanut se, että istutuksilla pystytään ilmeisesti hieman vastamaan mahdollisten kylmien kesien aiheuttamiin vaihteluihin kuhan luonnontuotannossa, mikä muuten voisi vaikuttaa yksittäisten vuosiluokkien osalta kuhan saalismääriin. Hakijalla ei siis ole ollut halua lähteä hakemaan yksipuolisesti muutosta kuhavelvoitteeseen, mutta asian taustat huomioon ottaen uusien kuhaan kohdistuvien tarkkailuvelvoitteiden ja minkään muidenkaan kuhaan liittyvien toimenpiteiden edellyttäminen on näkökulmastamme täysin kohtuutonta. Tältä osin ehdot 4 ja 5 ovat kuhien osalta lisäksi epätarkoituksenmukaisia.

Edellä esitetyn perusteella oikaisuvaatimuksen kohteena olevan päätöksen ehdot 4 ja 5 tulee kokonaisuudessaan ensisijaisesti kumota ja toissijaisesti päätös tulee palauttaa ELY-keskukselle uudelleen käsiteltäväksi.

2.2.4.2.2 Kalataloustarkkailuohjelman ehto 8

Koska hakija on vaatinut ELY-keskuksen päätöstä oikaistavaksi tietyiltä osin, on hakija myös vaatinut, että aloituskokouksen järjestämän aloituskokouksen määräaika siirretään eteenpäin, kunnes kuusi kuukautta on kulunut päätöksen lainvoimaiseksi tulosta.

3 Asian käsittely

3.1 Lapin ELY-keskuksen kuuleminen

Aluehallintovirasto on 13.5.2025 pyytänyt oikaisuvaatimuksen johdosta lausuntoa Lapin ELY-keskuksen kalatalousviranomaiselta. Lapin ELY-keskus on liittänyt lausuntoonsa muistion 19.6.2024 järjestetystä Oulujärven kalataloudellisen yhteistarkkailun palautepalaverista. Lausunnossa ja jäljempänä hakijan selityksessä muistioon viitataan liitteenä 1. Lapin ELY-keskus on lausunnossaan todennut seuraavaa:

3.1.1 Vaatimukset

ELY-keskus on vaatinut, että aluehallintovirasto:

1. ensisijaisesti hylkää oikaisuvaatimuksen ja pysyttää päätöksen, sekä
2. toissijaisesti velvoittaa, että yhteistarkkailusuunnitelmaan tulee lisätä päätöksessä todetut ehdot 4 ja 5 vastaavasti, kuin tällä hetkellä ne ovat kirjattuna päätökseen tai joka tapauksessa velvoittaa, että yhteistarkkailusuunnitelmaan tulee lisätä ehdot menetelmien osalta, joilla tosiasiallisesti saadaan tuotettua tietoa velvoiteistutusten vaikutuksesta kalastolle ja vesistöön.

3.1.2 Vaatimusten perustelut

3.1.2.1 Yhtiön tietoisuus lisätyistä ehdoista ja niiden läpikäynnistä etukäteen yhtiön kanssa

Yhtiö toteaa oikaisuvaatimuksessaan, että: ”Hakijan esityksestä poiketen ELY-keskus on lisännyt tarkkailuohjelmaan ehtoja, joita ei ole lainkaan käyty etukäteen läpi hakijan kanssa ja ne eivät vastaa hakijan käsitystä ehdoista, jotka voidaan tarkkailuohjelmassa asettaa ottaen huomioon lain vaatimukset.”

Lapin ELY-keskus toteaa, että Yhtiön väite siitä, että tarkkailuohjelman kehittämistarpeita ei ole lainkaan käyty läpi Yhtiön kanssa, on virheellinen. Merkintätutkimukset tarkkailun kehittämistoimenpiteenä tuotiin esille tarkkailuvelvollisten puolelta kesäkuussa 2024 järjestetyssä tarkkailun palautepalaverissa, jonka Yhtiö järjesti. Siian osalta näistä merkintätutkimuksista kirjattiin erikseen maininta Yhtiön laatimaan kokousmuistioon (liite 1). Palautepalaverissa käsiteltiin laajasti tarkkailun kehittämistarpeita, eikä kaikkea tähän liittyvää keskustelua kirjattu tyhjentyvästi palautepalaverin muistioon. Palautepalaverista ja siinä esille nousseista kehittämistarpeista on maininta myös ELY-keskukselle 17.10.2024 toimitetussa tarkkailusuunnitelmaesityksessä. Kyseisessä palaverissa oli mukana myös uuden tarkkailusuunnitelmaesityksen laatinut konsultti.

3.1.2.2 Ehtojen asettamisesta ottaen huomioon vesilain ja ympäristösuojelulain tarkkailuvelvoitesäännökset sekä psveo:n päätös 11.6.1984 25/84/II ja kho:n päätös 19.9.1985

Yhtiö toteaa oikaisuvaatimuksessaan, että ”Hakija vaatii, että ehdot 4 ja 5 kumotaan kokonaisuudessaan. Hakija katsoo ensinnäkin, että ehtoja ei voida asettaa ottaen huomioon Oulujärven säännöstelylupaa koskevan Pohjois-Suomen vesioikeuden päätöksen 11.6.1984 nro 26/84/II ja korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen 19.9.1985 lupaehdossa 10 kalataloustarkkailusta määrätty ja ottaen huomioon vesilain ja ympäristönsuojelulain tarkkailuvelvoitesäännökset.”

Yhtiö toteaa oikaisuvaatimuksessaan, että: ”Asiaa arvioitaessa on ymmärrettävä kalataloustarkkailun ja varsinaisen tutkimuksen ero. Tarkkailun ainoa tehtävä on seurata tarkkailun alaisen toiminnan vaikutuksia vesistöön. Kaikki tätä laajempaan tarkoitukseen tähtäävät toimenpiteet ovat tutkimusta, joka on sinällään kannatettavaa, mutta eivät voi kuulua luvan mukaisen tarkkailun piiriin, eikä siten myöskään velvoitteenhaltijan kustannettavaksi. Kuten edellä oikaisuvaatimuksessa on todettu, tarkkailuvelvollisuus koskee ainoastaan toiminnasta aiheutuneiden vaikutusten tarkkailua. ”

Pohjois-Suomen vesioikeuden 12.6.1984 päätöksen (myöhemmin ”Lupapäätös”) lupaehdon 10 mukaan: ”Luvan saajan on tarkkailtava istutuksen tai sen sijaan määrättyjen toimenpiteiden vaikutuksia Oulujärven ja Muhosjoen kalastukseen ja kalastoon maa- ja metsätalousministeriön hyväksymän ohjelman mukaisesti. Tarkkailusuunnitelma tulee esittää hyvissä ajoin ennen istutusten aloittamista maa- ja metsätalousministeriön hyväksyttäväksi. Mikäli ministeriö ei hyväksy näitä suunnitelmia, tulee luvan saajan tai Oulujoki Osakeyhtiön saattaa asia tältä osin erikseen vesioikeuden ratkaistavaksi.”

Oikeuskirjallisuudessa on todettu, että: ”On huomattava, että tarkkailusuunnitelmaa hyväksyessään muu viranomainen on sidottu lupaviranomaisen määräämään tarkkailuun,

eikä sillä ole toimivaltaa tarkkailun laajentamiseen. Lupapäätöksessä määrätään yleensä, mitä tarkkaillaan. Tarkkailusuunnitelmassa tätä tarkennetaan. Joskus lupaviranomainen delegoi tarkkailusta päättämisen suhteellisen laajastikin muulle viranomaiselle. Esimerkiksi kalataloudellisen tarkkailun sisällöstä päättää useimmiten kalatalousviranomainen. Myös pohjavesihankkeissa saatetaan luvassa määrätä luvan saaja tarkkailemaan vaikutuksia vesioloihin valvontaviranomaisen hyväksymällä tavalla, jolloin mainittu viranomainen päättää käytännössä koko tarkkailusta.

Lapin ELY-keskus toteaa, että Päätöksen ehdoissa 4 ja 5 ei ole kysymys tarkkailun laajentamisesta eikä tarkkailun ulkopuolisesta tutkimuksesta, vaan Lupapäätöksen lupaehdon 10 tarkoittamasta tarkkailusta ja kyseisen tarkkailun tarkentamisesta. Toisin kuin Yhtiö väittää, edellä mainitut ehdot koskevat ainoastaan ja nimenomaisesti Yhtiön velvoitteena toteuttamia istutusten vaikutusten tarkkailua. Yhtiö viittaa toistuvasti oikaisuvaatimuksessaan kalataloustarkkailun ja varsinaisen tutkimuksen väliseen rajanvetoon. Yhtiö perustelee tutkimuksen ja tarkkailutoimenpiteiden eroa lähinnä sillä, että tarkkailun ainoa tehtävä on seurata tarkkailun alaisen toiminnan vaikutuksia vesistöön ja kaikki laajempaan tarkoitukseen tähtäävät toimenpiteet ovat tutkimusta. Lapin ELY-keskus toteaa, että se on samaa mieltä Yhtiön kanssa Yhtiön määritelmällisestä rajanvedosta tutkimuksen ja tarkkailun alaisen toiminnan välillä. Lapin ELY-keskus toteaa, että tästä huolimatta tai oikeastaan siitä nimenomaisesti johtuen tulee katsoa, että Lapin ELY-keskuksen Päätöksessä olevat ehdot 4 ja 5 ovat Yhtiön tarkkailun alaisen toiminnan vesistöön kohdistuvien vaikutusten seuranta. Alitsariinimerkinnän avulla tarkkaillaan Lupapäätöksessä määrättyjen istutusten tuloksellisuutta eli Lupapäätöksessä määrätyn velvoitteen vaikutusta vesistöön. Lapin ELY-keskuksen näkemyksen mukaan on virheellistä väittää, että kyseiset alitsariinimerkinnät palvelisivat tarkkailun sijasta jotain muuta tarkoitusta. Tarkentavat määräykset 4 ja 5 eivät ole tarkkailuvelvoitteen laajentamista. Sen sijaan näillä määräyksillä on tarkennettu sitä, millä tavoin lupapäätöksessä tarkkailtavaksi määrättyä istutusten tuloksellisuutta tullaan tarkkailemaan.

3.1.2.3 Ehtojen 4 ja 5 tarpeellisuudesta ja oikeasuhtaisuudesta

Yhtiö toteaa oikaisuvaatimuksessaan, että: "Alitsariinimerkintä ja näytteiden kerääminen on kallista ja merkinnät ovat istutusten näkökulmasta ongelmallisia. Kuhaistutukset tehdään usein hyvin lämpimiin vesiin ja merkintöjen yhteydessä on havaittu välillä merkittävääkin istukaspoikasten kuolleisuutta. Oulujärven kuhaistutukset on hoidettu monella tavalla esimerkillisesti, istukkaiden kuljetusmatkat ovat pääosin hyvin lyhyet ja istutukset on pyritty tekemään mahdollisimman lämpimään veteen. Alitsariinimerkinnät edellyttävät useiden tuntien merkintäaikaa, mikä vaarantaa istukkaiden laadun. Näiden tekijöiden johdosta kokonaisten vuosiluokkien istuttamatta jättäminen olisi huomattavasti luotettavampi ja edullisempi keino selvittää asiaa, mikäli se katsotaan tarpeelliseksi."

Yhtiö toteaa oikaisuvaatimuksessaan, että: "Kuten edellä olevista lainauksista käy ilmi, Oulujärven kuhakanta on kehittynyt myönteisesti ja suurin osa kalastetusta kuhasta on peräisin luonnonlisäntymisestä. Näkemyksemme mukaan uudet laajat merkinnät eivät tuottaisi olennaista lisäarvoa, koska sekä Oulujärvellä, että laajemmin valtakunnallinen tutkimus antaa mahdollisuuden arvioida istutetun kalan osuutta puhtaasti tilastollisin

menetelmin, ellei kuhaistutusten tuotossa tapahdu äkillistä muutosta, mistä ei ole tällä hetkellä minkäänlaisia viitteitä."

Lapin ELY-keskus toteaa, että myös Yhtiö on luonnehtinut Päätöksen ehtojen taustalla olevaa asiakirjaa erinomaiseksi, mutta ei ole huomioinut siinä olevia kalataloustarkkailun kehittämistä koskevia suosituksia alitsariinimerkinnöistä millään tavalla tarkkailusuunnitelmaesityksessään siitä huolimatta, että näitä tarpeita on käsitelty myös tarkkailun palautepalaverissa mm. Yhtiön kanssa ja sen läsnä ollessa.

ELY-keskus jakaa Yhtiön näkemyksen siitä, että myös kokonaisten vuosiluokkien istuttamatta jättäminen olisi toimiva menetelmä seurata istutusten tuloksellisuutta. Asiassa on kuitenkin huomioitava se, että luvassa määrättyjä istutusvelvoitteita tulee noudattaa, eikä ELY-keskus voi tarkkailun hyväksymisen yhteydessä antaa sellaisia tarkentavia määräyksiä tai hyväksyä sellaisia esityksiä, jotka olisivat ristiriidassa velvoitteita koskevien päätösten kanssa.

Kalataloudellisia velvoitteita valvovana viranomaisena Lapin ELY-keskuksen velvollisuus on huolehtia siitä, että tarkkailua toteutetaan sellaisin menetelmin, joilla saavutetaan tarkkailua koskevat lupamääräykset huomioiden riittävät tiedot toiminnan vaikutuksista ja jotka ovat kustannuksiltaan kohtuullisia suhteessa velvoitteen laajuuteen ja toimenpiteillä saavutettavaan tietoon. Mikäli aluehallintovirasto vastoin ELY-keskuksen näkemystä katsoo, että ELY-keskuksella ei ole ollut toimivaltaa päätöksellään määrätä edellä mainituista ehdoista ohjelmaa hyväksyttäessä, eikä Yhtiö ole myöskään halukas huomioimaan laajalti tunnistettuja tarkkailun kehittämistarpeita, pitää ELY-keskus tärkeänä, että aluehallintovirasto määrää ensisijaisesti että tarkkailuohjelmaan lisätään Lapin ELY-keskuksen Päätöksessä todetut ehdot 4 ja 5 tai toissijaisesti määrää tarkkailuohjelmaan lisättäväksi ehdot menetelmien osalta, joilla tosiasiallisesti saadaan tuotettua tietoa velvoiteistutusten tuloksellisuudesta. ELY-keskuksen määräämä alitsariinimerkintä on yksi suositeltu toteutusvaihtoehto. Menetelmän soveltamisesta löytyy Oulujärven lisäksi paljon kokemusta ja osaamista esimerkiksi Inarinjärveltä, jossa kaikkien velvoiteistukkaiden merkintä on rutiininomainen osa velvoitetarkkailua. ELY-keskuksen näkemyksen mukaan alitsariinimerkintöjä voidaan pitää kustannustehokkaana menetelmänä, eikä kalojen kylvetyksestä ELY-keskuksen käsityksen mukaan koidu kohtuuttomia kustannuksia.

Lapin ELY-keskus huomauttaa myös, että Yhtiöllä olisi ollut mahdollisuus huomioida istutusten tuloksellisuuden seuranta koskevat tarkkailun kehittämistarpeet ja esittää oma näkemyksensä tarvittavista toimenpiteistä tarkkailusuunnitelmaesityksen yhteydessä. Yhtiön 17.10.2024 ELY-keskukselle toimittamassa tarkkailusuunnitelmaesityksessä on todettu, että esityksessä on pyritty huomioimaan palautepalaverissa 19.6.2024 läpikäytyjä tarkkailun kehittämistarpeita (liite 1). ELY-keskus toteaa, että edellä mainitut kehittämistarpeet on jätetty huomioimatta mm. istutusten tuloksellisuuden seurannan osalta, minkä takia ELY-keskus on asiaa valvovana viranomaisena velvollinen tarkentamaan asiaa tarkentavilla määräyksillä tarkkailun hyväksymisen yhteydessä.

3.1.2.4 Muista oikaisuvaatimuksessa esitetystä väitteistä

Yhtiö toteaa oikaisuvaatimuksessaan, että: ”Hakijan näkemyksen mukaan vakiintunut yhteistoiminta on antanut tukevan pohjan niin velvoitteiden, kuin tarkkailun toteuttamiselle. Myös kiistanalaiset asiat on pystytty käymään läpi hyvässä hengessä ja hakija on pyrkinyt mahdollisuuksien mukaan vastaamaan haitankärsijöiden toiveisiin ja ELY-keskus on puuttunut prosessiin päätöksillään ainoastaan silloin kun se on ollut välttämätöntä. Kokonaisuudessaan veloitteprosessit ovat edenneet kitkattomasti ja suoranaiseen vastakkainasetteluun on ajautettu äärimmäisen harvoin. Edellisestä johtuen hakija on aiemmin voinut luottaa siihen, että viranomainen toimii tietyllä tavalla eikä sen toiminta yllättäen muutu, toisin kuin nyt on tapahtunut.”

Yhtiö on todennut, että: ”Lisäksi ELY-keskus ei ole päätöksessään riittävästi hallintolain 45 §:n vaatimusten mukaisesti riittävästi perustellut ehtoja 4 ja 5, etenkin ottaen huomioon, että hakija ei ole esittänyt niiden asettamista tarkkailuohjelmaehdotuksissaan eikä kukaan ole kuulemisessa vaatinut kyseisten velvoitteiden asettamista.” Yhtiö on katsonut, että hallintolain vaatimukset päätöksen perusteleminen eivät täyty.

Yhtiö on viitannut näkemyksensä tueksi hallintolain esitöihin: ”Ehdotuksen mukaan perusteluissa olisi ilmoitettava, mitkä seikat ja selvitykset ovat vaikuttaneet asian ratkaisuun. Asian ratkaisuun vaikuttavina tosiseikkoina voitaisiin mainita ainoastaan ne, jotka välittömästi tukevat päätöksen lopputulosta. Lisäksi perusteluissa olisi mainittava säännökset, joihin ratkaisu perustuu.”

ELY-keskus on samaa mieltä Yhtiön kanssa siitä, että asioista tulisi pyrkiä sopimaan mahdollisimman pitkälle kuitenkin siten, että se on lain puitteissa mahdollista. ELY-keskus toteaa, että sen velvollisuuksiin kuuluu kalastuslain perusteella yleisen kalatalousedun valvominen – mitä periaatetta viranomainen on velvollinen toteuttamaan sopimisenkin puitteissa. Kalastuslakia koskevien lain esitöiden mukaan: ”Yleisen kalatalousedun valvonnan tarkoituksena on vähentää hankkeista aiheutuvia kalataloudellisia haittoja ja vaatia mahdollisten haittojen tarkkailua ja asianmukaista kompensointia.”

ELY-keskus toteaa, että kyseessä olevan tarkkailun toteutus on poikennut viime vuosina toistuvasti ennalta sovitusta. Esimerkiksi tarkkailuun vuosikausia kuuluneen kirjanpitokalastuksen toteutus on heikentynyt jo usean vuoden ajan siten, että tietyillä selkäalueilla kirjanpitokalastuksen tiedot ovat viime vuosina perustuneet alimmillaan 1 kalastajan saalistietoihin, ennalta sovitun tavoitemäärän ollessa 7–8 kirjanpitokalastajaa selkäaluetta kohden. ELY-keskus on huomauttanut asiasta useaan otteeseen edellisen tarkkailukauden aikana. Viimeisimpänä asiasta annettiin palautetta palautepalaverissa (liite 1). Tästä huolimatta Yhtiö esitti tarkkailusuunnitelmaesityksessään uusien kirjanpitokalastajien rekrytoinnista siten, että se tehtäisiin vasta vuonna 2026 toteutettavan kalastustiedustelun yhteydessä perustellen tätä kustannussyillä. Tarkkailun laatu on heikentynyt myös mm. kalastustiedustelun sekä raportoinnin osalta. Päättyneellä tarkkailukaudella jokainen tarkkailuraportti toimitettiin ennalta sovitusta aikataulusta poiketen myöhässä ja esimerkiksi vuoden 2020 raportti toimitettiin ELY-keskukselle tiedusteluiden jälkeen 22.11.2022. Yhtiö on ilmoittanut myös tänä keväänä ELY-keskukselle, että viimeisin tarkkailuraportti toimitetaan jälleen ennalta sovitusta aikataulusta poiketen myöhässä. ELY-keskuksen havaintojen mukaan päättyneellä

tarkkailukaudella tarkkailun toteutuksessa jätettiin myös huomioimatta mm. ELY-keskuksen edellisessä hyväksymispäätöksessä ollut tarkentava määräys näytekuhien pyyntiajankohdasta.

Kaikista edellä mainituista huomioista huolimatta ELY-keskus katsoo, että yhteistyöhön Yhtiön kanssa on edelleen hyvät edellytykset ja hyvästä yhteistyöstä kannattaa pitää kiinni myös jatkossa. Mitä tulee Yhtiön mainitsemiin haitankärsijöiden toiveisiin, ELY-keskus huomauttaa, että tarkkailumenetelmien valinnassa tulee huomioida haitankärsijöiden toiveiden lisäksi myös aihepiirin tuntevien asiantuntijoiden suositukset ja näkemykset.

Lapin ELY-keskus toteaa perusteluiden osalta, että Päätös on perusteltu hallintolain vaatimusten mukaisesti. Perusteluissa on ilmoitettu selkeästi, miksi tarkentavat määräykset on annettu. Merkintöjä koskevien tarkentavien määräysten perusteluiden yhteydessä ELY-keskus on viitannut lisäksi Yhtiön tiedossa olleeseen ja olevaan raporttiin. ELY-keskus toteaa, että palautepalaverissa tarkkailun kehittämistarpeista on ollut mukana keskustelemassa tarkkailuvelvollisten puolelta tahoja, joilla on eniten työkokemukseen perustuvaa näyttöä antaa substanssiin liittyviä asiantuntija-arvioita siitä, minkälaiset tarkkailun kehittämistoimenpiteet ovat perusteltuja. Ratkaisun perusteena olevat säännökset on mainittu Päätöksen kohdassa ”Sovelletut oikeusohjeet”.

Yleisesti ottaen ELY-keskus toteaa, että Yhtiön istuttaessa maakunnan merkittävimpään kalaveteen velvoitteena vuosittain satoja tuhansia siikoja ja kuhia, ei ole kohtuutonta edellyttää, että kyseisten istutusten tuloksellisuutta tarkkaillaan menetelmillä, jotka eivät perustu esimerkiksi kuhan osalta pelkästään mennyttä aikaa kuvaavien edellisten tarkkailukausien selvityksiin ja niistä johdettuihin laskennallisiin arvioihin tai vastaavasti siian osalta tutkimattomaan tietoon perustuviin näkemyksiin siitä, mikä osuus planktonsiasta on istutettua alkuperää. Merkintätutkimusten tarpeellisuus korostuu silloin, kun tarkkailtavat kalalajit ja kannat lisääntyvät myös luontaisesti istutusvesistössä.

ELY-keskus toteaa, että oikaisuvaatimuksen alaista asiaa ei ole syytä palauttaa ELY-keskukselle uudelleen valmisteltavaksi, sillä tämä ei ratkaisisi tarkkailuvelvollisen ja viranomaisen asiaan liittyviä ilmeisiä näkemyseroja.

3.2 Oikaisuvaatimuksen tekijän kuuleminen

Aluehallintovirasto on 25.6.2025 varannut oikaisuvaatimuksen tekijälle (hakija) tilaisuuden antaa selityksensä Lapin ELY-keskuksen lausunnosta. Oikaisuvaatimuksen tekijä on selityksessään todennut seuraavaa:

3.2.1 Taustaa ja vaatimukset

Lapin ELY-keskus on antanut lausunnon hakijan oikaisuvaatimukseen koskien Lapin ELY-keskuksen Oulujärven kalataloustarkkailuohjelman 2025–2029 hyväksymistä koskevaa päätöstä LAPELY/1632/2019 (jäljempänä ”päätös”). Pohjois-Suomen aluehallintovirasto on varannut hakijalle tilaisuuden antaa selityksensä ELY-keskuksen lausunnon johdosta.

Hakija vastaa jäljempänä ELY-keskuksen lausuntoon ELY-keskuksen lausunnon otsikoiden mukaisesti. Hakija toteaa, että lausunnossa ei sen näkemyksen mukaan ole tuota esille

mitään sellaista, jonka johdosta hakijan olisi syytä muuttaa oikaisuvaatimuksessaan esitettyjä vaatimuksia. Näin ollen hakija vaatii edelleen ensisijaisesti, että Pohjois-Suomen aluehallintovirasto kumoaa kokonaisuudessaan Lapin ELY-keskuksen antaman päätöksen ehdot 4 ja 5 ja muuttaa ehtoa 8 oikaisuvaatimuksessa esitetyllä tavalla. Toissijaisesti hakija vaatii, että Pohjois-Suomen aluehallintovirasto kumoaa oikaisuvaatimuksen kohteena olevan päätöksen, jolloin asian käsittely ja päätöksenteko palautuvat Lapin ELY-keskukseen. Hakija viittaa perusteluina jäljempänä selityksessä esittämäänsä ja lisäksi kaikkeen oikaisuvaatimuksessa esitettyyn.

3.2.2 Hakijan selitys ELY-keskuksen lausuntoon

3.2.2.1 Ehtojen asettamisesta ottaen huomioon vesilain ja ympäristönsuojelulain tarkkailuvelvoitesäännökset sekä PSVEO:n päätös 11.6.1984 25/84/II ja KHO:n päätös 19.9.1985

ELY-keskus toteaa, että päätöksen ehdoissa 4 ja 5 ei ole kysymys tarkkailun laajentamisesta eikä tarkkailun ulkopuolisesta tutkimuksesta, vaan lupapäätöksen lupaehdon 10 tarkoittamasta tarkkailusta ja kyseisen tarkkailun tarkentamisesta. Edellä mainitut ehdot koskevat ainoastaan ja nimenomaisesti hakijan velvoitteena toteuttamia istutusten vaikutusten tarkkailua. Alitsariinimerkinnän avulla tarkkaillaan lupapäätöksessä määrättyjen istutusten tuloksellisuutta eli lupapäätöksessä määrätyn velvoitteen vaikutusta vesistöön.

Oikaisuvaatimuksen kohteena olevassa asiassa on kyse siitä, miten laaja tarkkailuvelvoite hakijalle voidaan asettaa. Hakija katsoo edelleen, että ehdoissa 4 ja 5 asetetut velvoitteet eivät ole toiminnasta aiheutuneiden vaikutusten tarkkailua, vaan kyse on yleisestä ympäristön tilan seurannasta, kuten hakijan oikaisuvaatimuksessa on tarkemmin perusteltu.

3.2.2.2 Ehtojen 4 ja 5 tarpeellisuudesta ja oikeasuhtaisuudesta

Lausunnossa muun muassa todetaan, että hakija ei ole huomionnut päätöksen ehtojen taustalla olevan asiakirjan kalataloustarkkailun kehittämistä koskevia suosituksia alitsariinimerkinnöistä millään tavalla tarkkailusuunnitelmaesityksessään siitä huolimatta, että näitä tarpeita on käsitelty myös tarkkailun palautepalaverissa mm. hakijan kanssa ja sen läsnä ollessa.

ELY-keskus jakaa hakijan näkemyksen siitä, että myös kokonaisten vuosiluokkien istuttamatta jättäminen olisi toimiva menetelmä seurata istutusten tuloksellisuutta. Asiassa on kuitenkin huomioitava se, että luvassa määrättyjä istutusvelvoitteita tulee noudattaa, eikä ELY-keskus voi tarkkailun hyväksymisen yhteydessä antaa sellaisia tarkentavia määräyksiä tai hyväksyä sellaisia esityksiä, jotka olisivat ristiriidassa velvoitteita koskevien päätösten kanssa. Kalataloudellisia velvoitteita valvovana viranomaisena Lapin ELY-keskuksen velvollisuus on huolehtia siitä, että tarkkailua toteutetaan sellaisin menetelmin, joilla saavutetaan tarkkailua koskevat lupamääräykset huomioden riittävät tiedot toiminnan vaikutuksista ja jotka ovat kustannuksiltaan kohtuullisia suhteessa velvoitteen laajuuteen ja toimenpiteillä saavutettavaan tietoon.

Lausunnossa todetaan lisäksi, että mikäli aluehallintovirasto vastoin ELY-keskuksen näkemystä katsoo, että ELY-keskuksella ei ole ollut toimivaltaa päätöksellään määrätä edellä mainituista ehdoista ohjelmaa hyväksyttäessä, eikä hakija ole halukas huomioidaan laajalti tunnistettuja tarkkailun kehittämistarpeita, pitää ELY-keskus tärkeänä, että aluehallintovirasto määrää ensisijaisesti että tarkkailuohjelmaan lisätään ELY-keskuksen päätöksessä todetut ehdot 4 ja 5 tai toissijaisesti määrää tarkkailuohjelmaan lisättäväksi ehdot menetelmien osalta, joilla tosiasiallisesti saadaan tuotettua tietoa velvoiteistutusten tuloksellisuudesta. ELY-keskuksen määräämä alitsariinimerkintä on yksi suositeltu toteutusvaihtoehto. Menetelmän soveltamisesta löytyy Oulujärven lisäksi paljon kokemusta ja osaamista esimerkiksi Inarinjärveltä, jossa kaikkien velvoiteistukkaiden merkintä on rutiininomainen osa velvoitetarkkailua. ELY-keskuksen näkemyksen mukaan alitsariinimerkintöjä voidaan pitää kustannustehokkaana menetelmänä, eikä kalojen kylvetyksestä ELY-keskuksen käsityksen mukaan koidu kohtuuttomia kustannuksia.

ELY-keskus huomauttaa myös, että hakijalla olisi ollut mahdollisuus huomioida istutusten tuloksellisuuden seurantaan koskevat tarkkailun kehittämistarpeet ja esittää oma näkemyksensä tarvittavista toimenpiteistä tarkkailusuunnitelmaesityksen yhteydessä. Näin ei toimittu.

ELY-keskuksen oikaisuvaatimuksen kohteena olevassa päätöksessä ja lausunnossa mainitun julkaisun osalta hakija viittaa oikaisuvaatimukseensa, jossa on laajasti referoitu julkaisun sisältöä ja osoitettu, että julkaisu ei voi toimia päätöksessä asetettujen ehtojen 4 ja 5 perusteluina.

ELY-keskuksen lausunnon liitteenä olevan palautepalaverimuistion osalta hakija toteaa, että kokouksessa on ainoastaan maininta siitä, että merkinnöillä ei ole tutkittu, mutta siinä ei ole esitetty, että alitsariinimerkintöjen pitäisi olla osa tarkkailuohjelmaa. Näin ollen merkintöjen laajuudesta jne. ei ole lainkaan keskusteltu eikä ne hakijan näkemyksen mukaan ole perusteltuja. Hakija korostaa edelleen, että jos tarkkailuvelvoitteen sisältö olisi käyty läpi (tai käytäisiin läpi) viranomaisen, hakijan ja haitankärsijöiden kesken ei asiassa hakijan käsityksen mukaan olisi ongelmaa. Tämäkin toimii perusteluna sille, että oikaisuvaatimuksen kohteena oleva päätös tulisi kumota ja palauttaa uudelleen käsiteltäväksi ELY-keskukselle.

ELY-keskuksen lausunnossa huomautetaan, että luvassa määrättyjä istutusvelvoitteita tulee noudattaa, eikä ELY-keskus voi tarkkailun hyväksymisen yhteydessä antaa sellaisia tarkentavia määräyksiä tai hyväksyä sellaisia esityksiä, jotka olisivat ristiriidassa velvoitteita koskevien päätösten kanssa. Tältä osin hakija toteaa, että Oulujärven kalatalousvelvoite mahdollistaa istukkaan lajin tai koon muuttamisen toiseksi istukaslajiksi, kunhan velvoitteen rahallinen arvo ei muutu, kuten oikaisuvaatimuksessa referoidussa lupaehdossa 10 selkeästi todetaan. Olisi siis täysin mahdollista vaihtaa kuha tutkimusvuonna toiseen istutuslajiin tai jättää kuhat tutkimusvuonna kokonaan istuttamatta ja vastaavasti kuroa syntynyt istutusvaje kiinni ennen ja jälkeen tutkimusvuoden. Tämä edellyttää ainoastaan asiasta sopimista hakijan, haitankärsijöiden ja viranomaisen välillä ja Oulujärven toimintaympäristön tuntien vesialueen omistajat suhtautuisivat asiaan myönteisesti. Tämä ei kuitenkaan muuta itse perusasetelmaa

mihinkään, kun Oulujärven kuhakannan tila tunnetaan paremmin kuin yhdenkään verrokkijärven Suomessa, jolloin hakija ei ymmärrä miksi siitä vaaditaan lisätietoa.

ELY-keskus vaatii lausunnossaan, että aluehallintovirasto määrää ensisijaisesti, että tarkkailuohjelmaan lisätään ELY-keskuksen päätöksessä todetut ehdot 4 ja 5 tai toissijaisesti määrää tarkkailuohjelmaan lisättäväksi ehdot menetelmien osalta, joilla tosiasiallisesti saadaan tuotettua tietoa velvoiteistutusten tuloksellisuudesta. Tältä osin hakija toteaa, että velvoiteistutusten tuloksellisuudesta on jo olemassa hyvä käsitys eikä ehtoa tulisi asettaa ELY-keskuksen ensisijaisen tai toissijaisen vaatimuksen mukaisesti, koska ehdoille ei ole olemassa perustetta. Erillistarkkailulla voidaan sopia velvoitetarkkailusta erillisenä hankkeena viranomaisen, haitankärsijän ja hakijan kesken. Tarkkailukausi on lyhyempi kuin mitä kyseisen alitsariinitutkimuksen kesto ja tästä syystä kyseinen tutkimus olisi järkevämpi tehdä erillistarkkailuna, jos se nähdään tarpeelliseksi.

ELY-keskuksen viittaus Inarin kalataloustarkkailuun on hakijan käsityksen mukaan erikoinen. Ensinnäkin Inarin kalatalousvelvoitteen maksaa, valvoo ja osin toteuttaa Suomen valtio eri instanssien kautta. Tarkkailua toteuttaa Luonnonvarakeskus ja tarkkailun suunnittelussa ja toteutuksessa on otettu vahvasti huomioon myös tutkimuksen intressit. Tässä ei ole sinällään mitään moitittavaa, mutta ko. tarkkailua ei pitäisi käyttää verrokkina muille toimijoille määrättyihin velvoitteisiin. Myöskään Inarin alitsariinimerkintöjä ei hakijan näkemyksen mukaan voida käyttää perusteluna hakijan asiassa. Merkinnät tehdään mätinä tai vastakuoriutuneelle kalalle keväällä kylmän veden aikaan. Tämä mahdollistaa isojen massojen merkinnän tehokkaasti ja turvallisesti. Lisäksi ELY-keskus lienee tietoinen Kemijoen velvoiteistutuksissa havaitusta alitsariinimerkittyjen kuhien kohonneesta kuolleisuudesta istutustapahtuman yhteydessä ja siitä, että alitsariinimerkintöjen aiheuttamaa kuolleisuutta istutuksen jälkeen ei ole tutkittu lainkaan.

ELY-keskuksen lausunnossa esitetään lisäksi näkemys, jonka mukaan alitsariinimerkintöjä voidaan pitää kustannustehokkaana menetelmänä, eikä kalojen kylvetyksestä ELY-keskuksen käsityksen mukaan koidu kohtuuttomia kustannuksia. Tältä osin hakija toteaa, että itse kylvetyksestä ei aiheutuisi kohtuuttomia kustannuksia, mutta seurannasta aiheutuu hakijan näkemyksen mukaan kohtuuttomia kustannuksia velvoitteen hyötyihin nähden.

ELY-keskus huomauttaa lausunnossaan myös, että hakijalla olisi ollut mahdollisuus huomioida istutusten tuloksellisuuden seuranta koskevat tarkkailun kehittämistarpeet ja esittää oma näkemyksensä tarvittavista toimenpiteistä tarkkailusuunnitelmaesityksen yhteydessä. Näin ei toimittu. Tältä osin hakija huomauttaa, että se on esittänyt toimenpiteet, jotka sen näkemyksen mukaan kuuluvat osaksi tarkkailua ja jotka on järkevä suorittaa osana velvoitetarkkailua. Oulujärven tarkkailun vakiintuneen rakenteen mukaisesti perustarkkailu on pidetty erillään erillistarkkailuista ja erillistarkkailuista ei ole tullut esitystä. Hakija pitää edelleen kiinni näkökulmasta, jossa yli ohjelmakausien ylettyvät toimenpiteet on tehtävä erillistarkkailuina, joiden kesto ja laajuus on tiedossa suunnitelman jättöhetkellä. Lisäksi hakija katsoo, että jo nykyisen laajuisella tarkkailulla Oulujärven kalaston tila tunnetaan tarkasti eikä näin ollen ole syytä laajempaan tarkkailuun.

3.2.2.3 Muista oikaisuvaatimuksessa esitetyistä väitteistä

ELY-keskus toteaa, että kyseessä olevan tarkkailun toteutus on poikennut viime vuosina toistuvasti ennalta sovitusta. Esim. tarkkailuun vuosikausia kuuluneen kirjanpitokalastuksen toteutus on heikentynyt jo usean vuoden ajan siten, että tietyillä selkäalueilla kirjanpitokalastuksen tiedot ovat viime vuosina perustuneet alimmillaan yhden kalastajan saalistietoihin, ennalta sovitun tavoitemäärän ollessa 7–8 kirjanpitokalastajaa selkäaluetta kohden. ELY-keskus on huomauttanut asiasta useaan otteeseen edellisen tarkkailukauden aikana. Viimeisimpänä asiasta annettiin palautetta palautepalaverissa (liite 1). Tästä huolimatta hakija esitti tarkkailusuunnitelmaesityksessään uusien kirjanpitokalastajien rekrytoinnista siten, että se tehtäisiin vasta vuonna 2026 toteutettavan kalastustiedustelun yhteydessä perustellen tätä kustannussyillä. Tarkkailun laatu on heikentynyt myös mm. kalastustiedustelun sekä raportoinnin osalta ja tarkkailuraportteja on toimitettu myöhässä ja on jätetty myös huomioimatta mm. ELY-keskuksen edellisessä hyväksymispäätöksessä ollut tarkentava määräys näytekuhien pyyntiajankohdasta.

ELY-keskus toteaa päätöksen perusteluiden osalta muun muassa, että päätös on perusteltu hallintolain vaatimusten mukaisesti. Perusteluissa on ilmoitettu selkeästi, miksi tarkentavat määräykset on annettu.

Yleisesti ottaen ELY-keskus toteaa, että hakijan istuttaessa maakunnan merkittävimpään kalaveteen velvoitteena vuosittain satoja tuhansia siikoja ja kuhia, ei ole kohtuutonta edellyttää, että kyseisten istutusten tuloksellisuutta tarkkaillaan menetelmillä, jotka eivät perustu esimerkiksi kuhan osalta pelkästään mennyttä aikaa kuvaavien edellisten tarkkailukausien selvityksiin ja niistä johdettuihin laskennallisiin arvioihin tai vastaavasti siian osalta tutkimattomaan tietoon perustuviin näkemyksiin siitä, mikä osuus planktonsiiasta on istutettua alkuperää. Merkintätutkimusten tarpeellisuus korostuu silloin, kun tarkkailtavat kalalajit ja kannat lisääntyvät myös luontaisesti istutusvesistössä.

ELY-keskus toteaa, että oikaisuvaatimuksen alaista asiaa ei ole syytä palauttaa ELY-keskukselle uudelleen valmisteltavaksi, sillä tämä ei ratkaisisi tarkkailuvelvollisen ja viranomaisen asiaan liittyviä ilmeisiä näkemyseroja.

ELY-keskuksen lausunnossa todetaan, että kyseessä olevan tarkkailun toteutus on poikennut viime vuosina toistuvasti ennalta sovitusta ja että ELY-keskus on huomauttanut asiasta useaan otteeseen edellisen tarkkailukauden aikana. Tarkkailun laatu on heikentynyt myös mm. kalastustiedustelun sekä raportoinnin osalta ja tarkkailuraportteja on toimitettu myöhässä ja on jätetty myös huomioimatta mm. ELY-keskuksen edellisessä hyväksymispäätöksessä ollut tarkentava määräys näytekuhien pyyntiajankohdasta. Hakija myöntää, että ELY-keskuksen kritiikki kirjanpitokalastuksen osalta on perusteltua ja tämä on valitettavaa, tosin taustalla olevat syyt ovat sellaisia, joihin hakija ei pysty täysin vaikuttamaan. Tietosuojaan liittyvästä lainsäädännöstä johtuen uusien kalastajien rekrytointi on kohtuuttoman vaikeaa. Lisäksi kirjanpitokalastukseen vaikuttaa kalastuksen rakenteen muutokset; säännöllistä kotitarvekalastusta harjoittavia kalastajia on yhä vähemmän ja satunnaisesti kalastavien tiedoista ei ole juuri hyötyä kirjanpitokalastuksen näkökulmasta. Tästä on keskusteltu ELY-keskuksen kanssa, kuten ELY-keskuksen

lausunnon liitteenä olevasta muistiosta ilmenee. Hakijan tiedossa on lausunnossa esitetyt puutteet ja niihin on puututtu, jotta näitä ei jatkossa tapahtuisi.

ELY-keskuksen lausunnossa todetaan, että päätöstä on perusteltu hallintolain vaatimusten mukaisesti. Tältä osin hakijan näkemys on eriävä ja hakija viittaa oikaisuvaatimuksessa esitettyyn ja toteaa edelleen, että päätöksessä ei ole esitetty riittäviä lain vaatimukset täyttäviä perusteluja tarkkailuvelvoitteen muuttamiseksi.

ELY-keskuksen lausunnossa lisäksi todetaan, että hakijan istuttaessa maakunnan merkittävimpään kalaveteen velvoitteena vuosittain satoja tuhansia siikoja ja kuhia, ei ole kohtuutonta edellyttää, että kyseisten istutusten tuloksellisuutta tarkkaillaan menetelmillä, jotka eivät perustu esimerkiksi kuhan osalta pelkästään mennyttä aikaa kuvaavien edellisten tarkkailukausien selvityksiin. Hakija oudoksuu kyseistä väitettä, koska ulkoisista kalamerkeistä poiketen alitsariinmerkinnän heikkoutena on nimenomaan näytteiden analysoinnin työläyden lisäksi menetelmän hitaus. Edellinen merkintähanke kesti toistakymmentä vuotta ja ensimmäisiä luotettavia tietoja saadaan vasta 4–6 vuotta istutuksesta. Tulokset kuvaavat siis nimenomaan menneessä ajassa tehdyn istutuksen tulosta.

Lopuksi hakija toteaa, että sen näkemyksen mukaan päätöksen palauttamisella todennäköisesti löytyisi paras ratkaisu oikaisuvaatimuksen kohteena olevan päätöksen mukaisessa asiassa ja tällöin myös haitankärsijä voitaisiin viranomaisen ja hakijan lisäksi kytkeä mukaan prosessiin.

3.3 Lausunnot

Aluehallintovirasto on 1.9.2025 varannut Metsähallitukselle, Oulujärven kalatalousalueelle, sekä Jaalangan, Kotilan, Lahnasjärven, Niskan, Nuaskylän, Oterman, Paltamon I ja II, Paltaniemen–Jormuan, Saarenrannan, Saaresmäen, Salmenrannan, Säräisniemen, Vuolijoen Mananmansalon, Vuottolahden, Väyrylän ja Väätäjän osakaskunnille mahdollisuuden antaa lausuntonsa Fortum Power and Heat Oy:n tekemän oikaisuvaatimuksen johdosta. Asianosaisten tiedoksi on annettu myös Lapin ELY-keskuksen lausunto kyseisestä oikaisuvaatimuksesta sekä hakijan selitys.

3.3.1 Metsähallitus

Metsähallitus ei loppuvuodesta 2024 antanut lausuntoa oikaisuvaatimuksen kohteena olevasta tarkkailuohjelmaesitystä. Lausuntokierroksella olleessa tarkkailuohjelman luonnoksessa esitettiin tarkkailun säilyttämistä edellisten tarkkailukausien kaltaisena pääasiallisten menetelmien ja tarkkailuvälien osalta. Metsähallitus katsoi lausunnon antamisen tällöin tarpeettomaksi.

Metsähallitus antaa tämän vastineen Oulujärven sijaitsevien valtion vesialueiden kalastusoikeuden haltijana (Kalastuslaki, 8 ja 9§). Valtion vesialuetta Oulujärven alueella on noin 41 000 ha.

Oulujärven kalataloudellista tarkkailua on toteutettu 1980-luvulta alkaen. Kalataloustarkkailuun on sisällynyt muun muassa kalastuskirjanpitoa,

kalastustiedusteluja sekä siian ja kuhan kalakantanäytteiden keräämistä. Lisäksi erillisselvityksinä on tehty kuhan vuosiluokka- ja tuottoindeksin laskenta, kuhanpoikasten merkintäkokeita (alitsariini) ja selvitys siian istutustulokseen vaikuttavista tekijöistä (Pöyry Finland/Luonnonvarakeskus).

Kalataloustarkkailun tulokset mahdollistavat Oulujärven kalakantojen ja kalastuksen pitkän aikavälin kehityksen seuraamisen. Metsähallitus on hyödyntänyt kalataloustarkkailussa kerättyä aineistoa valtion vesialueiden kalaveden hoidon ja kalastusjärjestelyiden suunnittelussa. Jatkossakin on tarkoituksenmukaista huolehtia siitä, että seurannan keskeiset osat (kalastuskirjanpito, kalastustiedustelut ja kalakantanäytteet) säilyvät mukana tarkkailuohjelmassa, mikä turvaa vertailukelpoiset, pitkän aikavälin tarkkailutulokset.

Kalastuslain keskeisenä periaatteena on kalavarojen kestävä käyttö ja hoito parhaaseen käytettävissä olevaan tietoon perustuen. Voimakkaasti säännöstellyn Oulujärven osalta säännöstelyn haittakompensaatioksi määrättyjen kalatalousvelvoitteiden (toimenpidevelvoitteenistutukset, kalatalousmaksut ja tarkkailuvelvoite) merkitys järven kalavaroihin ja kalastukseen on huomattava. Nykyiset kompensaatioksi määrätty istutukset eivät tarkkailutulosten mukaan kaikilta osin tuota halutunlaista takaisinsaantia. Erityisesti taimen- ja siikaistutusten tuotto on jäänyt vaatimattomaksi.

Kalataloustarkkailun tuottama tieto on ratkaisevassa asemassa, kun tulevaisuudessa mahdollisesti suunnitellaan velvoitteiden tuottavuutta parantavia muutoksia.

Aluehallintoviraston vastinepyynnön liitteenä olevassa ELY- keskuksen lausunnossa (19.6.2025) on mukana yhteistarkkailua koskevan palautepalaverin pöytäkirja, jonka mukaan kalamerkinnoista on tarkkailuohjelmaa laadittaessa keskusteltu kalaviranomaisen, säännöstelyluvan haltijan ja Luonnonvarakeskuksen kesken. Pöytäkirja ei kuitenkaan sisällä esimerkiksi Luken arviota alitsariinimerkinnän soveltuvuudesta Oulujärven tarkkailuohjelman osaksi tai vertailua muihin vaihtoehtoihin tarkkailumenetelmiin.

Siika- ja kuhaistutuksille määrätyn alitsariinimerkinnän tarkoituksena on selvittää istutetuttujen ja luontaisesti lisääntyvien kuhien ja siikojen osuutta saaliissa. On huomioitava, että Oulujärveen siika- ja kuhaistutuksia tekevät velvoitteiden lisäksi myös vesialueen omistajat. Luotettavan tuloksen saamiseksi kaikki istutuksia tekevät vesialueen omistajat tulisi sitouttaa istutuskalojen alitsariinimerkintään.

ELY-keskus viittaa päätöksen perusteluissa alitsariinivärjäyksen osalta Luonnonvarakeskuksen luonnonvara ja biotalouden tutkimukseen 47/2023 (Härkönen ym.). Sama julkaisu sisältää myös muita, eri kalalajeihin kohdentuvia mahdollisia seurantamenetelmien kehittämistoimenpiteitä.

Metsähallituksen näkemyksen mukaan kalataloustarkkailun kehittäminen on tarpeellista ja uusia menetelmiä on syytä harkita. Menetelmiä valittaessa olisi perusteltua tarkastella kokonaisuutena kaikki edellä mainitun raportin suositukset ja pyytää Luonnonvarakeskukselta arvio niiden toteuttamiskelpoisuudesta, kustannustehokkuudesta ja vaikuttavuudesta osana Oulujärven velvoitetarkkailua.

Mahdollisia tarkkailuohjelman muutoksia tehtäessä tulisi huomioida velvoitehoidon lisäksi myös muut Oulujärveen kohdentuvat kalavedenhoitotoimenpiteet. Tämä vaatii velvoitehoitoa ja seuranta suunniteltaessa säännöstelyluvan haltijalta, Luonnonvarakeskukselta ja kalaviranomaiselta vesialueen omistajien ja kalastusoikeuden haltijoiden kanssa tehtävää yhteissuunnittelua. Mahdollisen kalojen massamerkinnän (esim. alitsariini) osalta tulisi erityisesti varmistaa kaikkien kaloja istuttavien tahojen sitouttaminen valittuun merkintätapaan.

3.3.2 Oulujärven kalatalousalue

Oulujärven kalataloustarkkailua on tehty 1980 luvun loppupuolelta saakka ja se on tuottanut arvokasta aineistoa järven kalakantojen ja kalastuksen tilasta. Velvoitetarkkailu on tärkeä osa Oulujärven velvoitekokonaisuutta. Aikaisemmin lausunnolla olleeseen Oulujärven kalataloustarkkailuohjelman luonnokseen vuosille 2025–2029 kalatalousalue ei lausunut mitään, koska se sisälsi kaikki aikaisemmat (ja vertailtavuuden / aikasarjojen kannalta oleelliset) komponentit. Kalatalousalueen mielestä kalojen alitsariinivärjäyksestä olisi pitänyt keskustella jo luonnosvaiheessa ja lausuntokierroksella olisi tullut olla tarkkailusuunnitelman versio, joka sisältää oleelliset muutokset aikaisempaan tarkkailukauteen verrattuna.

Kalatalousalue muistuttaa, että kuhan osalta Luonnonvarakeskuksella on pitkäaikaista tutkimustietoa ja alitsariinivärjäys on kertaalleen toteutettu Oulujärvellä 2000-luvulla. Myös siian osalta on tutkimustietoa, ja säännöstelyissä järvissä siikaistutuksien tulokset eivät syystä tai toisesta ole olleet toivotun kaltaisia. Joissakin keskusteluissa on noussut esiin Luonnonvarakeskuksen puolelta kuhaistutuksien merkittävyydestä Oulujärvellä, sillä kuhan on todettu olevan elinvoimainen ja luonnostaan lisääntyvä. Kuitenkin mm. kaupalliset kalastajat ovat raportoineet alueellisista heikoista kuhasaaliista Oulujärvellä, ja vesialueen omistajat ovat tukeneet istutustoimintaa.

Kalatalousalueen mielestä kannattaa huomioida myös osakaskuntien tekemät 1-kesäisten siian ja kuhanpoikasten istutukset, jotka vääristävät mahdollisen alitsariinimerkinnällä toteutetun tutkimuksen tuloksia. Velvoiteistutusten määrät ovat myös isoja siian ja kuhan osalta, sekä niiden saatavuudessa on esiintynyt viime vuosina ongelmia. Mikäli värjäys toteutetaan, on se myös kalantoimittajalle lisähaaste, eikä värjäysmenetelmä ainakaan paranna istutusten tuloksellisuutta, värjäys rasittaa lähtökohtaisesti kaloja ja aiheuttaa stressiä.

Alitsariinivärjäys on lähtökohtaisesti tutkimusmenetelmä, ja on tarpeen miettiä, voidaanko sitä velvoittaa tarkkailuohjelman toimenpiteeksi, ainakaan kun velvoiteistutusmäärät ovat 200000 1-kesäistä kuhanpoikasta ja 500000 siianpoikasta. Voitaaisiinko istutuksien tuloksellisuutta tutkia jollain muulla menetelmällä tai käyttää hyödyksi jo olemassa olevaa tutkimustietoa.

3.4 Hakijan selitys lausuntoihin

Aluehallintovirasto on 3.10.2025 varannut oikaisuvaatimuksen tekijälle tilaisuuden antaa selityksensä lausunnoista. Hakija on selityksessään todennut seuraavaa:

Hakija katsoo, että sekä Metsähallituksen että Oulujärven kalatalousalueen lausunnot tukevat hakijan oikaisuvaatimuksen hyväksymistä eikä hakijalla ole niihin huomautettavaa.

4 Merkinnät

Lupa- ja valvontavirastolla on ollut asiaa ratkaistaessa käytettävissä Fortum Power and Heat Oy:n 17.10.2024 Lapin ELY-keskukselle toimittama esitys kalataloustarkkailuohjelmaksi vuosille 2025–2029.

5 Ratkaisu

Aluehallintovirasto kumoaa Lapin ELY-keskuksen kalatalousviranomaisen 17.2.2025 antaman päätöksen ja palauttaa asian Lapin elinvoimakeskukselle uudelleen käsiteltäväksi.

6 Ratkaisun perustelut

6.1 Sovellettavat säännökset

Vesilain 3 luvun 14 §:n 1 momentin mukaan, jos vesitaloushankkeesta aiheutuu kalakannoille tai kalastukselle vahinkoa, hankkeesta vastaava on velvoitettava ryhtymään toimenpiteisiin vahinkojen ehkäisemiseksi tai vähentämiseksi (kalatalousvelvoite) taikka määrättävä maksamaan tällaisten toimenpiteiden kohtuullisia kustannuksia vastaava maksu kalatalousviranomaiselle (kalatalousmaksu).

Vesilain 3 luvun 14 §:n 3 momentin mukaan kalatalousvelvoite voi olla kalatie, kalataloudellinen kunnostustoimenpide, istutus tai muu kalataloudellinen hoitotoimenpide taikka näiden yhdistelmä. Kalatalousvelvoitteeseen voidaan tarvittaessa sisällyttää toimenpiteiden tuloksellisuuden tarkkailu sillä vesialueella, johon hankkeen vahingollinen vaikutus ulottuu.

Vesilain 3 luvun 11 §:n 1 momentin mukaan luvassa on määrättävä luvanhaltija tarvittaessa tarkkailemaan hankkeen toteuttamista ja sen vaikutuksia. Lupa- ja valvontavirasto, tai sen määräyksestä kalataloustehtäviä hoitava Elinvoimakeskus, voi määrätä useat luvanhaltijat yhdessä tarkkailemaan toimintojensa vaikutusta (yhteistarkkailu) tai hyväksyä toiminnan tarkkailemiseksi osallistumisen alueella tehtävään seurantaan. Yhteistarkkailu voi koskea myös ympäristönsuojelulakiin ja tähän lakiin perustuvaa tarkkailua.

Vesilain 3 luvun 11 §:n 2 momentin mukaan luvanhaltija voidaan luvassa velvoittaa esittämään tarkkailusuunnitelma 1 momentissa tarkoitetun tarkkailun tarkemmasta järjestämisestä Lupa- ja valvontaviraston tai sen määräämän viranomaisen hyväksyttäväksi niin ajoissa, että tarkkailu voidaan aloittaa toiminnan alkaessa tai muuna toiminnan vaikutusten kannalta tarkoituksenmukaisena ajankohtana.

Vesilain 3 luvun 11 §:n 4 momentin mukaan tarkkailuvelvoitetta määrättäessä on otettava huomioon, mitä vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetussa laissa tarkoitetussa vesien tilaa koskevassa seurantaohjelmassa on pidetty tarpeellisenä seurannan järjestämiseksi. Hankkeen tarkkailun tietoja voidaan käyttää vesienhoidon ja

merenhoidon järjestämisestä annetun lain mukaisessa seurannassa ja vesienhoitosuunnitelman laadinnassa.

Vesilain 3 luvun 22 §:n 1 momentin mukaan lupaviranomainen voi hakemuksesta muuttaa kalatalousvelvoitetta ja kalatalousmaksua koskevia määräyksiä, jos olosuhteet ovat olennaisesti muuttuneet. Kalataloudellisesti epätarkoituksenmukaiseksi osoittautunutta velvoitetta voidaan lisäksi tarkistaa, jos velvoitteen kalataloudellista tulosta voidaan parantaa sen toteuttamiskustannuksia merkittävästi lisäämättä.

Vesilain 15 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan Lupa- ja valvontaviraston tai kalataloustehtäviä hoitavan elinvoimakeskuksen 3 luvun 11 §:ssä tarkoitettuun yhteistarkkailua tai tarkkailusuunnitelman hyväksymistä tai muuttamista koskevaan päätökseen sekä kalataloustehtäviä hoitavan elinvoimakeskuksen mainitun luvun 15 §:ssä tarkoitettuun kalatalousvelvoitteen toteuttamissuunnitelman hyväksymistä ja kalatalousmaksun käyttösuunnitelman vahvistamista koskevaan päätökseen ja näistä perittävää maksua koskevaan päätökseen saa vaatia oikaisua Lupa- ja valvontavirastolta. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa. Lupa- ja valvontaviraston on annettava oikaisuvaatimukseen annettu päätös tiedoksi ja tiedotettava siitä noudattaen, mitä 11 luvun 22 §:ssä säädetään. Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta noudattaen, mitä 1 momentissa säädetään.

Ympäristönsuojelulain 62 §:n 1 momentin mukaan ympäristöluvassa on annettava tarpeelliset määräykset päästöjen ja toiminnan tarkkailusta sekä toiminnan vaikutusten ja toiminnan lopettamisen jälkeisen ympäristön tilan tarkkailusta.

Ympäristönsuojelulain 63 §:n mukaan lupaviranomainen voi tarvittaessa ympäristöluvassa määrätä useat luvanhaltijat yhdessä tarkkailemaan toimintojensa vaikutusta (yhteistarkkailu) tai hyväksyä toiminnan tarkkailemiseksi osallistumisen alueella tehtävään seurantaan. Yhteistarkkailu voi koskea tähän lakiin ja vesilakiin perustuvaa tarkkailua.

Ympäristönsuojelulain 64 §:n mukaan ympäristöluvassa voidaan määrätä, että toiminnanharjoittajan on esitettävä 62 §:n mukaisen seurannan ja tarkkailun tai 63 §:n mukaisen yhteistarkkailun järjestämisestä erillinen suunnitelma lupaviranomaisen, valvontaviranomaisen tai kalatalousviranomaisen hyväksyttäväksi. Suunnitelma on toimitettava viranomaiselle niin ajoissa, että seuranta ja tarkkailu voidaan aloittaa toiminnan alkaessa tai muuna toiminnan vaikutusten kannalta tarkoituksenmukaisena ajankohtana. Suunnitelman esittämiseen sovelletaan, mitä 39 §:ssä säädetään ympäristöluvan hakemisesta. Päätös suunnitelman hyväksymisestä tehdään noudattaen, mitä 96 §:ssä säädetään.

6.2 Asiassa saatu selvitys

Fortum Power and Heat Oy on tarkkailuvelvollisten Fortum Power and Heat Oy, Kajaanin Vesi, Paltamon kunta, Luonnonvarakeskus Kainuun kalantutkimus ja Neova Oy puolesta esittänyt suunnitelman Oulujärven kalataloustarkkailuohjelmaksi vuosille 2025–2029.

Fortum Power and Heat Oy:n mukana olo yhteistarkkailussa perustuu Pohjois-Suomen vesioikeuden 11.6.1984 antamaan vesilain mukaiseen päätöksen PSVeO 26/84/II siten kuin

se on korkeimman hallinto-oikeuden 19.9.1985 antamalla päätöksellä KHO 4115 muutettuna voimassa. Kyse on istutuksen tai sen sijaan määrättyjen toimenpiteiden vaikutusten tarkkailusta. Pohjois-Suomen vesioikeuden 11.6.1984 antamassa päätöksessä PSVeO 26/84/II, siten kuin se on korkeimman hallinto-oikeuden 19.9.1985 antamalla päätöksellä KHO 4115 muutettuna voimassa, on todettu seuraavaa: *”Luvan saajan on tarkkailtava istutuksen tai sen sijaan määrättyjen toimenpiteiden vaikutuksia Oulujärven ja Muhosjoen kalastukseen ja kalastoon maa- ja metsätalousministeriön hyväksymän ohjelman mukaisesti. Tarkkailusuunnitelma tulee esittää hyvissä ajoin ennen istutusten aloittamista maa- ja metsätalousministeriön hyväksyttäväksi. Mikäli ministeriö ei hyväksy näitä suunnitelmia, tulee luvan saajan tai Oulujoki Osakeyhtiön saattaa asia tältä osin erikseen vesioikeuden ratkaistavaksi.” ...”Mikäli tarkkailun tulokset tai istutustoimenpiteistä muutoin saatavat kokemukset antavat siihen aihetta, voidaan tässä päätöksessä määrättyä istutusvelvoitetta muuttaa istutettavien kalalajien tai niiden koon ja määrän suhteen luvan saajan ja ministeriön keskenään sopimalla tavalla, huolehtien kuitenkin siitä, ettei velvoitteiden rahallinen arvo siitä heikkene. Samoin voidaan tarkkailusuunnitelmaa myöhemmin muuttaa, mikäli se toimenpiteiden jatkuessa osoittautuu tarkoituksenmukaiseksi. Ennen kuin muutoksista sovitaan, niistä on kuultava edellä mainittuja jako- ja kalastuskuntia sekä Oulujoki Osakeyhtiötä. Mikäli muutoksista ei luvan saajan ja ministeriön kesken päästä yksimielisyyteen, asia voidaan saattaa erikseen hakemuksella vesioikeuden ratkaistavaksi.”*

Muiden tarkkailuvelvollisten, Kajaanin Veden Peuraniemen jäteveden puhdistamon, Paltamon kunnan Paltamon jäteveden puhdistamon, Luonnonvarakeskuksen Kainuun kalantutkimuslaitoksen ja Neova Oy:n Humpinsuon, tarkkailuvelvollisuus perustuu kullekin ympäristöluvista annettuihin toiminnan vaikutusten tarkkailua koskeviin määräyksiin.

Pohjois-Suomen aluehallintoviraston 2.1.2.2 antamassa Kajaanin Veden Peuraniemen jäteveden puhdistamoa koskevassa päätöksessä nro 22/2016/1 todetaan, että *Jätevedenpuhdistamon vesistövaikutusten tarkkailu ja raportointi voidaan toteuttaa osana Oulujoen vesistöalueen Oulujärven ympäristön yhteistarkkailua kulloinkin voimassa olevan Kainuun ELY-keskuksen hyväksymän yhteistarkkailuohjelman mukaisesti ja kalataloustarkkailu ja raportointi Oulujärven kalataloustarkkailuohjelma v. 2015–2019 mukaisesti ja vuoden 2019 jälkeen Lapin ELY-keskuksen hyväksymällä tavalla.” ja samaisen määräyksen neljännessä kappaleessa, että ”Kainuun ja Lapin ELY-keskukset voivat muuttaa tarkkailuja ja raportointiaikoja tämän päätöksen lainvoimaisuudesta huolimatta.”*

Pohjois-Suomen aluehallintoviraston 22.10.2014 Paltamon kunnalle antamassa Paltamon jäteveden puhdistamoa koskevassa päätöksessä nro 105/2014/1, todetaan että *”Luvan saajan on toteutettava kalataloustarkkailu vuoden 2014 loppuun saakka hakemuksen liitteenä 12 olevan yhteistarkkailuna toteutettavan Oulujärven kalataloustarkkailuohjelman v. 2010–2014 mukaisesti ja sen jälkeen Kainuun ELY-keskuksen kalatalousviranomaisen hyväksymällä tavalla.”*

Pohjois-Suomen ympäristölupavirasto on 29.6.2009 antamassa Luonnonvarakeskuksen Kainuun kalantutkimuslaitosta koskevassa päätöksessä nro 57/09/2, todetaan että

”Kalasto- ja kalastusvaikutusten tarkkailu on tehtävä Kainuun työ- ja elinkeinokeskuksen hyväksymällä tavalla. Se voi olla osana yhteistarkkailuohjelmaa.”

Pohjois-Suomen aluehallintoviraston 10.8.2015 antamassa Neova Oy:n Humpinsuota koskevassa päätöksessä nro 14/06/2, todetaan että *”Humpinsuon käyttö-, päästö- ja vaikutustarkkailu on toteutettava Kainuun turvetuotantoalueiden käyttö-, päästö- ja vaikutustarkkailuohjelman vuosille 2014–2020 mukaisesti. Vuoden 2020 aikana ehdotus uudeksi käyttö-, päästö- ja vaikutustarkkailuohjelmaksi on toimitettava Kainuun ELY-keskukselle ja Lapin ELY-keskukselle (kalataloustarkkailu) hyvissä ajoin ennen tarkkailuohjelmien voimassaolon päättymistä. Suunnitelmissa tulee ottaa huomioon, mitä vesienhoidon järjestämisestä annetussa laissa tarkoitetussa vesien tilaa koskevassa seurantaohjelmassa pidetään tarpeellisena seurannan järjestämiseksi.”* ja toisessa kappaleessa, että *”Käyttö-, päästö- ja vaikutustarkkailusuunnitelmaa voidaan tarkentaa Kainuun ELY-keskuksen ja Lapin ELY-keskuksen (kalataloustarkkailu) hyväksymällä tavalla edellyttäen, että muutokset eivät heikennä tulosten luotettavuutta tai tarkkailun kattavuutta.”*

Lapin ELY-keskuksen kalatalousviranomainen on oikaisuvaatimuksenalaisella päätöksellään 17.2.2025 hyväksynyt tarkkailuvelvollisten esityksen Oulujärven kalavelvoitteen toimeenpanosuunnitelmaksi vuosille 2025–2029 erinäisin muutoksin ja tarkennuksilla täydennettynä. Tarkkailuvelvollisten tarkkailuohjelmaesitys on aiempien tarkkailuvuosien tapaan sisältänyt jatkuvan kalastuskirjanpidon, määrävuosin tehtävän kalastustiedustelun sekä vuosittaisen kuha- ja siikanäytteiden keräämisen kalastajilta. ELY-keskus on päätöksessään lisännyt tarkkailuun muun muassa velvoitteen alitsariinimerkitä kaikki vuosina 2027–2029 istutettavat kuhat ja siiat sekä velvoitteen alitsariinimerkintään perustuvan tarkkailun järjestämisestä. ELY-keskuksen mukaan toteutettava alitsariinimerkintä mahdollistaa siika- ja kuhaistutusten tuloksellisuuden seurannan myöhemmillä tarkkailukausilla. ELY-keskuksen mukaan määräys vastaa myös Luonnonvarakeskuksen viimeisimpiä suosituksia kalastoseurantojen kehittämisestä. Fortum Power and Heat Oy:n mukaan alitsariinimerkintä ja näytteiden kerääminen on kallista ja merkinnät ovat istutusten näkökulmasta ongelmallisia.

Tarkkailusuunnitelmasta on kuultu Oulujärven kalatalousaluetta ja Metsähallitusta, mutta ELY-keskuksen tarkkailuohjelmaan tekemistä muutoksista ja lisäyksistä ei ennen päätöksen antamista ole kirjallisesti kuultu tarkkailuvelvollisia eikä Oulujärven kalatalousaluetta ja Metsähallitusta. Asiasta on kuitenkin keskusteltu kesäkuussa 2024 järjestetyssä tarkkailun palautepalaverissa ja maininta keskustelusta on kirjattu palaverista tehtyyn muistioon.

Fortum Power and Heat Oy:n ensisijainen vaatimus on, että päätöksestä poistetaan alitsariinimerkintää sekä siihen perustuvaa tarkkailua koskevat kohdat 4. sekä 5. ja kohtaa 8 muutetaan siten, että aloituskokouksen määräaika siirretään eteenpäin kuuden kuukauden päähän päätöksen lainvoimaiseksi tulosta. Toissijaisena vaatimuksena on, että oikaisuvaatimuksen kohteena oleva päätös kumotaan ja asian käsittely palautetaan Lapin ELY-keskukselle. Fortum Power and Heat Oy on oikaisuvaatimuksessaan vedonnut muun muassa siihen, että ELY-keskus on 17.2.2025 antamassaan hyväksymispäätöksessä

ylittänyt toimivaltansa laajentamalla lupaviranomaisen lupapäätöksissä määräämää tarkkailua ehdoilla 4 ja 5.

6.3 Asian arviointia ja lopputulema

Oikaisuvaatimus koskee yhteistarkkailuna toteutettavaa Oulujärven kalataloustarkkailuohjelmaa vuosille 2025–2029. Yhteistarkkailuohjelmassa on mukana viisi eri toimijaa. Nyt käsiteltävässä asiassa Fortum Power and Heat Oy on hakenut oikaisua kalataloustarkkailupäätöksen kohtiin 4 ja 5, jotka koskevat kalatalousvelvoitteena istutettavien kuhien ja siikojen alitsariinimerkintää ja istutusten tuloksellisuuden selvittämistä alitsariinimerkintään perustuvalla seurannalla. Lisäksi muutosta on haettu päätöksen kohtaan 8 määrääaikojen osalta. Kuhan ja siian istutusmääräys on annettu Pohjois-Suomen vesioikeuden Fortum Power and Heat Oy:lle 11.6.1984 antamassa päätöksessä PSVeO 26/84/II. Muiden yhteistarkkailuun osallistuvien voimassa olevissa lupapäätöksissä ei ole velvoitetta siian tai kuhan istuttamiselle. Näin ollen nyt käsiteltävässä asiassa on kyse Pohjois-Suomen vesioikeuden 11.6.1984 antamassa päätöksessä PSVeO 26/84/II siten kuin se on korkeimman hallinto-oikeuden 19.9.1985 antamalla päätöksellä KHO 4115 muutettuna voimassa annetusta kalatalousvelvoitteesta sekä siihen sisällytystä kalatalousvelvoitetoimenpiteen, eli kuha- ja siikaistutusten, tuloksellisuuden tarkkailusta (vesilaki 3 luvun 14 §).

Lupa- ja valvontavirasto toteaa, että istutusvelvoitetta koskevissa lupaehdoissa on kalatalousviranomaisen myöhemmin hyväksyttäväksi jätetty Lupa- ja valvontaviraston näkemyksen mukaan sellaiset muutokset istutusvelvoitteeseen sekä sen tuloksellisuuden tarkkailuun, joista osapuolet ovat pystyneet sopimaan lupaehtojen määrittelemissä rajoissa. Voimassa olevan päätöksen mukaan erimielisyystapauksessa asia voitiin saattaa hakemuksella lupaviranomaisen ratkaistavaksi (nykyisin oikaisuvaatimusmenettely). Kalatalousvelvoitetta koskevien lupaehtojen muuttaminen kuuluu vesilain 3 luvun 22 §:n nojalla yksiselitteisesti lupaviranomaiselle.

Fortum Power and Heat Oy ja ELY-keskus ovat Oulujärven kalataloustarkkailuvelvoitteen toimeenpanosuunnitelman vuosille 2025–2029 osalta osittain erimielisiä, eikä nyt kiistanalaisista muutoksista ja tarkennuksista 4 ja 5 ole sovittu osapuolten kesken. Asiassa saatujen selvitysten perusteella niistä ei ennen päätöksen antamista ole myöskään hallintolain 34 §:n mukaisesti kirjallisesti kuultu asianosaisia. Näin ollen Fortum Power and Heat Oy on tuonut erimielisyyden lupaviranomaisen ratkaistavaksi.

Voimassa olevassa Pohjois-Suomen vesioikeuden 11.6.1984 antamassa päätöksessä PSVeO 26/84/II, siten kuin se on korkeimman hallinto-oikeuden 19.9.1985 antamalla päätöksellä KHO 4115 muutettuna voimassa, ei ole määrätty kuha- ja siikaistukkaiden merkitsemisestä alitsariinimerkinnällä tai muullakaan tavalla. Päätöksessä annettu tarkkailumääräys on hyvin lavea. Kalatalousvelvoitteeseen sisällytetyn tarkkailumääräyksen mukaan luvan saajan on tarkkailtava istutuksen tai sen sijaan määrättyjen toimenpiteiden vaikutuksia Oulujärven ja Muhosjoen kalastukseen ja kalastoon. Lisäksi päätöksessä on todettu, että päätöksessä määrättyä istutusvelvoitetta voidaan muuttaa istutettavien kalalajien tai niiden koon ja määrän suhteen luvan saajan ja ministeriön keskenään sopimalla tavalla, huolehtien kuitenkin siitä, ettei velvoitteiden

rahallinen arvo siitä heikkene. Myös tarkkailusuunnitelmaa voidaan muuttaa, mikäli se toimenpiteiden jatkuessa osoittautuu tarkoituksenmukaiseksi.

Nyt kyseessä olevaa Oulujärven kalataloustarkkailuohjelmaa on toteutettu samoin menetelmin ja asiassa saatujen selvitysten perusteella tuloksellisesti jo pitkään, useita vuosikymmeniä. Lupa- ja valvontavirasto toteaa, ettei ELY-keskuksen päätöksessään (LAPELY/1632/2019) tarkkailuun tekemässä lisäyksessä 4 ”Kaikki vuosina 2027–2029 istutettavat kuhat ja siiat tulee alitsariinimerkitä” ole kyse voimassa olevan lupamääräyksen mukaisesta kalalajien, niiden koon tai määrän suhteen muuttamisesta luvan saajan ja kalatalousviranomaisen sopimalla tavalla, vaan kyseessä on kokonaan uusi velvoite. ELY-keskus on tehnyt kyseisen lisäyksen ja siihen liittyvän lisäyksen 5 (alitsariinimerkintään perustuvan suunnitelman laatiminen) yksipuolisesti. Lupa- ja valvontavirasto toteaa, ettei nyt kyseessä olevan kaltaista, velvoitteen rahalliseen arvoon mahdollisesti merkittävästikin vaikuttavaa muutosta tai lisäystä kalataloustarkkailuvelvoitteeseen voida pitää sellaisena, jonka asettamiseen ELY-keskuksella vesilain 3 luvun 22 § huomioon ottaen olisi toimivalta.

Näin ollen ELY-keskuksen päätös on kumottu ja asia palautettu kokonaisuudessaan uudelleen käsiteltäväksi. Koska ELY-keskukset on lakkautettu 31.12.2025 ja kalatalousviranomaisen tehtävät on siirretty elinvoimakeskuksiin, asia palautetaan uudelleen käsiteltäväksi Lapin elinvoimakeskukselle.

Mikäli osapuolet eivät asian uudenkaan käsittelyn kuluessa pääse sopimukseen tarkkailusuunnitelman sisällöstä, heillä on edeltä ilmenevästi mahdollisuus saattaa sitä koskeva asia lupaviranomaisen ratkaistavaksi.

7 Päätöksen täytäntöönpanokelpoisuus

Päätös on täytäntöönpanokelpoinen sen saatua lainvoiman.

8 Sovelletut säännökset

Vesilaki 3 luku 11 §, 14 § ja 22 § sekä 15 luku 1 §
Hallintolaki 49 g §

9 Käsittelymaksu

Käsittelymaksu on 225 euroa.

Lasku lähetetään erikseen Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksesta.

Asian käsittelystä peritään maksu, joka määräytyy Lupa- ja valvontaviraston maksuista vuonna 2026 annetun valtioneuvoston asetuksen (1177/2025) mukaisesti asetuksen voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaan. Hakemuksen vireilletuloaikana voimassa olleen aluehallintovirastojen maksuista vuosina 2025 ja 2026 annetun valtioneuvoston asetuksen (858/2024) liitteen kohdan 3.3 taulukon mukaan oikaisuvaatimuksen johdosta tehdystä päätöksestä perittävän maksun suuruus on 225 euroa.

10 Tiedottaminen

10.1 Päätös

Fortum Power and Heat Oy
Kajaanin Vesi
Luonnonvarakeskus
Neova Oy
Lapin Elinvoimakeskus
Kajaanin kaupunki
Kajaanin kaupungin ympäristönsuojeluviranomainen
Paltamon kunta
Paltamon kunnan ympäristönsuojeluviranomainen
Vaalan kunta
Vaalan kunnan ympäristönsuojeluviranomainen
Suomen ympäristökeskus
Lupa- ja valvontavirasto, yleisen edun valvontayksikkö

10.2 Päätöksestä tiedottaminen

Päätöksen antamisesta ilmoitetaan niille, joille hakemuksesta on annettu erikseen tieto, sekä niille, jotka ovat tehneet muistutuksen tai ilmaisseet mielipiteensä asiassa.

Lupa- ja valvontavirasto tiedottaa päätöksen antamisesta julkaisemalla kuulutuksen ja päätöksen Lupa- ja valvontaviraston verkkosivuilla (lisää linkki). Tieto kuulutuksesta julkaistaan myös Kajaanin kaupungin, Paltamon kunnan ja Vaalan kunnan verkkosivuilla.

11 Muutoksenhaku

Päätökseen saa hakea muutosta Vaasan hallinto-oikeudelta valittamalla.

12 Liitteet

1. Valitusosoitus
2. Lapin ELY-keskus, päätös LAPELY/1632/2019

13 Asian käsittelijät

Asian on ratkaissut ympäristöneuvos Marko Kiviniemi ja esitellyt ympäristöylitarkastaja Taija Haurinen.

Asiakirja on hyväksytty sähköisesti. Merkintä sähköisestä hyväksymisestä on asiakirjan viimeisellä sivulla.

Valitusosoitus

Tähän Lupa- ja valvontaviraston päätökseen tai siitä perittävään maksuun voi hakea muutosta kirjallisella valituksella. Valituksen saa tehdä sillä perusteella, että päätös on lainvastainen.

Päätöksestä voivat valittaa asianosaiset, sekä vaikutusalueella ympäristön-, terveyden- tai luonnonsuojelun tai asuinympäristön viihtyisyyden edistämiseksi toimivat rekisteröidyt yhdistykset tai säätiöt, sijaintikunta ja vaikutusalueen kunnat ja niiden ympäristönsuojeluviranomaiset, vesitaloustehtäviä tai kalataloustehtäviä hoitava elinvoimakeskus sekä muut asiassa yleistä etua valvovat viranomaiset. Lisäksi valitusoikeus on Lupa- ja valvontaviraston yleisen edun valvontayksiköllä mm. sen valvottavaksi kuuluvissa asioissa painavan yleisen edun turvaamiseksi.

Asian käsittelystä hallinto-oikeudessa voidaan periä oikeudenkäyntimaksu siten kuin tuomioistuinmaksulaissa (1455/2015) ja oikeusministeriön asetuksessa tuomioistuinmaksulain 2 §:ssä säädettyjen maksujen tarkistamisesta (1020/2024) säädetään. Maksun suuruus on 310 euroa. Tuomioistuinmaksulaissa on erikseen säädetty tapauksista, joissa maksua ei peritä. Tarkempia tietoja maksuista saa hallinto-oikeudesta.

1 Toimi näin

Jos haet muutosta Lupa- ja valvontaviraston päätökseen, tee kirjallinen valitus Vaasan hallinto-oikeuteen ennen valitusajan päättymistä. Valitusaika päättyy 7.12.2026.

Valitusaika määräytyy seuraavasti:

- Päätöksen tiedoksisaannin katsotaan tapahtuneen viimeistään seitsemäntenä (7.) päivänä siitä, kun Lupa- ja valvontavirasto on julkaissut päätöksen verkkosivuillaan.
- Valitusaika on 30 päivää päätöksen tiedoksisaannista.
- Kun määräaika lasketaan, sitä päivää, kun päätös on saatu tiedoksi, ei oteta lukuun.
- Jos määräajan viimeinen päivä on pyhäpäivä, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä, jouluaatto, juhannusaatto tai arkilauantai, määräaika päättyy ensimmäisenä arkipäivänä sen jälkeen.

2 Ilmoita valituksessa

- Valittajan nimi, henkilötunnus, postiosoite, puhelinnumero ja muut tarpeelliset yhteystiedot, kuten sähköpostiosoite. Jos valittajana on yhteisö, ilmoita sen nimi, yhteystiedot ja yritys- ja yhteisötunnus.
- Laillisen edustajan, asiamiehen tai muun valituksen laatineen henkilön nimi ja postiosoite, puhelinnumero ja muut tarpeelliset yhteystiedot, kuten sähköpostiosoite.
- Sellainen sähköinen osoite tai mahdollinen muu osoite, johon oikeudenkäyntiin liittyvät asiakirjat voidaan lähettää (prosessiosoite). Valituksen tai muun asiakirjan toimittaminen hallinto- ja erityistuomioistuinten sähköiseen asiointipalveluun katsotaan ilmoitukseksi sähköisen asiointipalvelun käyttämisestä prosessiosoitteena. Sähköistä asiointipalvelua käytettäessä erillistä prosessiosoitetta ei tarvitse ilmoittaa. Hallinto-oikeus voi valita, mihin osoitteeseen se

toimittaa asiakirjat, jos sille on ilmoitettu useampia prosessiosoitteita tai jos yhtäkään ilmoitettua yhteystietoa ei ole nimetty prosessiosoitteeksi.

- Päättös, johon haetaan muutosta (valituksen kohteena oleva päätös)
- Miltä kohdin päätökseen haetaan muutosta ja mitä muutoksia siihen vaaditaan tehtäväksi (vaatimukset).
- Vaatimusten perustelut
- Mihin valitusoikeus perustuu, jos valituksen kohteena oleva päätös ei kohdistu valittajaan.

Yhteystietojen muutoksesta on ilmoitettava viipymättä hallinto-oikeudelle valituksen vireillä olon aikana.

3 Valituksen liitteet

- Lupa- ja valvontaviraston päätös, johon muutosta haetaan (alkuperäisenä tai jäljennöksenä) valitusosoituksineen
- asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole toimitettu jo aiemmin Lupa- ja valvontavirastoon
- valtakirja
 - Asiamiehen on liitettävä valitukseen valittajalta saatu valtakirja – ellei hän ole asianajaja, julkinen oikeusavustaja tai sellainen oikeudenkäyntiavustaja, joka määritellään luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetussa laissa (715/2011).
 - Asiamiehen ei tarvitse toimittaa valtakirjaa, jos hallinto-oikeuteen toimitetaan sellainen sähköinen asiakirja, jossa on selvitys asiamiehen toimivallasta. Asiamiehen ei myöskään tarvitse esittää valtakirjaa, jos valittaja on antanut valtuutuksen suullisesti tuomioistuimessa tai jos asiamies on toiminut asiamiehenä asian aikaisemmassa käsittelyvaiheessa.

4 Lähetä valitus hallinto-oikeuteen

Hallinto-oikeuden yhteystiedot ovat:

Sähköinen asiointi: Hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelu

<https://asiointi.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet>

Vaasan hallinto-oikeus

Korsholmanpuistikko 43, 4. krs (käyntiosoite)

PL 204, 65101 Vaasa (postiosoite)

sähköposti: vaasa.hao@oikeus.fi

puhelinvaihte: 029 56 42 611

asiakaspalvelu/kirjaamo: 029 56 42 780 (avoinna ma–pe kello 8.00–16.15)

telekopio (fax): 029 56 42 760

Jos valitus toimitetaan hallinto-oikeuteen henkilökohtaisesti tai asiamiehen tai muun laillisen edustajan toimesta tai postitse tai lähetin välityksellä, valituksen on oltava perillä hallinto-oikeuden kirjaamossa viimeistään valitusajan viimeisenä päivänä ennen hallinto-oikeuden aukioloajan päättymistä klo 16.15.

Jos valitus toimitetaan hallinto-oikeuteen sähköisenä asiakirjana, sähköisen asiakirjan katsotaan saapuneen määräajassa, jos asiakirja saapuu viimeistään määräajan viimeisen päivän aikana laissa tarkoitettulla tavalla (Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa (13/2003) 2 §, 4 § ja 11 § (211/2026)).

Valituksen saapuminen määräajassa on valittajan vastuulla. Suljetussa laitoksessa oleva henkilö voi antaa valituskirjelmän valitusajan kuluessa myös sille henkilölle, joka on määrätty laitoksessa tätä tehtävää hoitamaan tai laitoksen johtajalle.

17.2.2025

LAPELY/1632/2019

ASIA Oulujärven kalataloustarkkailuohjelman 2025–2029 hyväksyminen

Fortum Power and Heat Oy: (PSVeO 26/84/II; KHO 4115, 19.9.1985)
Kajaanin Vesi: (PSAVI 22/2016/1, 22.2.2016)
Paltamon kunta: (PSAVI 105/2014/1, 22.10.2014)
Luonnonvarakeskus, Kainuun kalantutkimus: (PSY 57/09/02, 26.6.2009)
Neova Oy, Humpinsuo (PSAVI/3152/2014)

VIREILLETULO JA SUUNNITELMAN SISÄLTÖ

Fortum Power and Heat Oy toimitti 17.10.2024 tarkkailuvelvollisten puolesta Lapin ELY-keskuksen hyväksyttäväksi esityksen Oulujärven kalataloustarkkailuohjelmaksi vuosille 2025–2029. Tarkkailuohjelmalla seurataan Oulujärven kalavelvoitteiden tuloksellisuutta. Ohjelma kattaa säännöstelyn sekä eri toiminnoista aiheutuvan vesistökuormituksen vuoksi määrättyjen tarkkailuvelvoitteiden toteutumisen.

Tarkkailuohjelmaesitys sisältää jatkuvan kalastuskirjanpidon, määrävuosin tehtävän kalastustiedustelun sekä vuosittaisen kuha- ja siikanäytteiden keräämisen kalastajilta.

KUULEMINEN

Tarkkailuohjelmaesityksestä on pyydetty lausunto Oulujärven kalatalousalueelta, Metsähallitukselta sekä velvoitealueen osakaskunnilta. Ohjelmaesityksestä on ollut tilaisuus antaa lausunto tai muistutus/mielipide 27.11.2024 mennessä. Tarkkailuohjelmaesitys on ollut nähtävillä Lapin ELY-keskuksen, Kajaanin kaupungin sekä Paltamon ja Vaalan kuntien internet-sivuilla. Jaalangan osakaskunta on antanut lausunnon tarkkailusuunnitelmaesityksestä.

Jaalangan osakaskunta:

Jaalangan osakaskunnan hoitokunta käsitteli Oulujärven kalataloustarkkailusuunnitelmaa vuosille 2025–2029.

Hoitokunta tukee yksimielisesti kalataloustarkkailusuunnitelmaa vuosille 2025–2029. Jaalangan osakaskunta haluaa myös, että tarkkailuraportit jaetaan jatkossa osakaskunnan hoitokunnan puheenjohtajalle. Lisäksi pyydetään, että edellisen vuoden tarkkailuraportti toimitetaan hoitokunnan puheenjohtajalle sähköpostitse.

ELY-KESKUKSEN RATKAISU

Kalatalousviranomainen hyväksyy esityksen Oulujärven kalavelvoitteen toimeenpanosuunnitelmaksi vuosille 2025–2029 alla mainituilla muutoksilla ja tarkennuksilla.

Muutokset ja tarkennukset

1. Tarvittavat toimenpiteet tarkkailusuunnitelman mukaisten kirjanpitokalastajien rekrytoimiseksi on aloitettava tarkkailuohjelmaesityksestä poiketen ilman viivettä ensimmäisenä tarkkailuvuotena.
2. Tarkkailuun liittyvät raportit on toimitettava suunnitelmassa mainittujen tahojen lisäksi Metsähallitukselle.
3. Kuhanäytteet on kerättävä sekä talvi- että kesäpyynnistä.
4. Kaikki vuosina 2027–2029 istutettavat kuhat ja siiat tulee alitsariinimerkitä.
5. Tarkkailuvelvollisen tulee laatia kohdassa 4 määrättyyn alitsariinimerkintään perustuva suunnitelma kuha- ja siikaistutusten tuloksellisuuden selvittämisestä, jossa kuvataan yksityiskohtaisesti eri työvaiheet sekä selvityksen toteutusaikataulu. Suunnitelmaesitys tulee toimittaa Lapin ELY-keskuksen kalatalousviranomaisen hyväksyttäväksi 31.12.2026 mennessä.
6. Sekä kirjanpitokalastuksessa että kalastustiedustelussa tulee eritellä mahdollisen taimensaaliin osalta rasvaevälliset ja rasvaeväleikatut taimenet.
7. Tarkkailuraporteissa tulee jatkossa kuvata tarkkailussa käytettävät eri siikamuotojen jaotteluperusteet. Erityisesti verkkosiian osalta on kuvattava, minkälaiseen siikamuotoon verkkosiialla viitataan.
8. Tarkkailuvelvollisen tulee kutsua koolle 1.6.2025 mennessä aloituskokous. Aloituskokouksessa tarkkailun toteutus käydään läpi yhdessä tarkkailuvelvollisen, tarkkailun toteuttajan sekä kalatalousviranomaisen kanssa.

Edellä mainitut muutokset ja tarkennukset tulee päivittää tarkkailuohjelmaan ja päivitetty tarkkailuohjelma tulee toimittaa Lapin ELY-keskuksen kalatalousviranomaiselle 1.6.2025 mennessä.

PERUSTELUT

1. Kirjanpitokalastuksen ja sitten koko tarkkailun kattavuutta ei ole syytä heikentää sillä perusteella, että kalastuskirjapitäjien rekrytointi olisi kustannustehokkainta toteuttaa vasta toisena tarkkailuvuotena. Kirjanpitokalastajien rekrytointia voidaan täydentää tarvittaessa edelleen vuonna 2026 toteutettavan kalastustiedustelun yhteydessä, mutta ohjelman mukaisiin tavoitemääriin tulee kaiken kirjanpitokalastuksen osalta pyrkiä jo vuoden 2025 osalta.

2. Valtio on Oulujärven yleisvesialueiden ja muun vesialueenomistuksen kautta merkittävä omistaja, joten tarkkailuraportit tulee toimittaa Metsähallitukselle suoraan.

3. Kuhan kesäpyynti on Oulujärvellä nykyisin yhtä merkittävää kuin talvinen verkkokalastus, joten kuhanäytteitä on kerättävä myös kesäpyynnistä näytteiden edustavuuden takaamiseksi.

4–5. Toteutettava alitsariinimerkintä mahdollista siika- ja kuhaistutusten tuloksellisuuden seurannan myöhemmillä tarkkailukausilla. Määräys vastaa myös Luonnonvarakeskuksen viimeisimpiä suosituksia kalastoseurantojen kehittämisestä (Härkönen ym. 2023).

6. Taimenen saalisseurannassa on perusteltua eritellä istutuksista peräisin olevat sekä mahdollisesti luontaisesta lisääntymisestä peräisin olevat taimensaaliit.

7. Tarkkailussa nykyisin käytettävä jaottelu eri siikamuodoista ei vastaa kaikilta osin nykyisin eri siikamuodoista yleisesti käytettävää jaottelua. Käytettävä jaottelu on syytä perustella ja kuvata tulevilla raporteilla, jotta tarkkailuraportin tiedot ovat paremmin hyödynnettävissä riippumatta siitä, tuntevatko lukijat jaottelun taustalla olevia vanhoja tutkimuksia ja selvityksiä.

8. Aloituskokouksella varmistetaan, että tarkkailuvelvollisilla/tarkkailun toteuttajalla on tarvittavat tiedot sekä riittävä ohjeistus tarkkailun toteuttamiseen tämän päätöksen mukaisella tavalla.

TARKKAILUOHJELMAN VOIMASSAOLO JA MUUTTAMINEN

Tämä tarkkailusuunnitelma on voimassa vuosina 2025–2029. Ympäristönsuojelulain 65 § mukaisesti tarkkailuohjelman hyväksynyt viranomainen voi tarvittaessa muuttaa hyväksymäänsä ohjelmaa sen voimassaolosta huolimatta. Muutosta koskeva päätös voidaan tehdä päätöksen tehneen viranomaisen omasta aloitteesta tai luvanhaltijan, valvontaviranomaisen, yleistä etua valvovan viranomaisen, kunnan, haittaa kärsivän asianosaisen taikka ympäristönsuojelulain 186 §:ssä tarkoitetun rekisteröidyn yhdistyksen tai säätiön vaatuksesta.

Muutoksista, jotka eivät heikennä tarkkailun kattavuutta tai vaikuttavuutta, voidaan sopia tarkkailuvelvollisten ja Lapin ELY-keskuksen kesken.

KÄSITTELYMAKSU

Tarkkailuohjelman hyväksymisestä peritään 350 euroa (5 tuntia á 70 euroa). Lasku toimitetaan erikseen.

SOVELLETUT OIKEUSOHJEET

Ympäristönsuojelulaki (527/2014) 62 §, 64 §, 65 §

Vesilaki (587/2011) 3 luku 11–12 §, 14 §, 11 luku 22 §

Valtioneuvoston asetus (1215/2023) elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten, työ- ja elinkeinotoimistojen sekä kehittämis- ja hallintokeskuksen maksullisista suoritteista vuonna 2024.

PÄÄTÖKSESTÄ TIEDOTTAMINEN

Päätös kuulutetaan ELY-keskuksen internet-sivustolla, jossa myös päätös on luettavana (www.ely-keskus.fi -> Lappi -> Ajankohtaista -> Kuulutukset). Päätöksestä kuulutetaan myös Kajaanin kaupungissa, sekä Paltamon ja Vaalan kunnissa.

MUUTOKSENHAKU

Tähän päätökseen ja käsittelymaksun määrittämiseen saa hakea oikaisua Pohjois-Suomen aluehallintovirastolta. Tiedoksisaannin on katsottava tapahtuneen seitsemäntenä päivänä päätöksen julkaisemisajankohdasta. Oikaisuvaatimusohje on liitteenä. Määräaika oikaisuvaatimuksen jättämiseksi päättyy **26.03.2025**.

Johtava kalatalousasiantuntija

Heikki Laitala

Kalastusbiologi

Atte Juutinen

LISÄTIETOJA

Lisätietoja tästä päätöksestä antaa tarvittaessa kalastusbiologi Atte Juutinen, puhelin 0295 037 002 sekä sähköpostiosoite atte.juutinen@ely-keskus.fi

LIITTEET

Tarkkailusuunnitelman hyväksymispäätöstä ja suoritemaksun määrittämistä koskeva oikaisuvaatimusohje.

JAKELU

Tarkkailuvelvolliset

PÄÄTÖS TIEDOKSI

Velvoitealueen osakaskunnat

Metsähallitus
Kainuun kalatalouskeskus/Muurimäki
Oulujärven kalatalousalue
Kainuun ELY-keskus, ympäristö- ja luonnonvarat
Eurofins Ahma Oy/Alaja

Tämä asiakirja LAPELY/1632/2019 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument LAPELY/1632/2019 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Juutinen Atte 17.02.2025 13:40

Ratkaisija Laitala Heikki 17.02.2025 15:09

Tämä asiakirja LVV-U/19586/2026 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument LVV-U/19586/2026 har godkänts elektroniskt

Puheenjohtaja Kiviniemi Marko 28.10.2026 09:53

Esittelijä Haurinen Taija 28.10.2026 10:01